

atti

del consiglio generale

apríl 2010

č. 407

List
hlavného
predstaveného

SALEZIÁNSKA PASTORÁCIA MLÁDEŽE

**Generálny dom
Rím**

„Keď vystúpil a videl veľký zástup,
zlutoval sa nad nimi,
lebo boli ako ovce bez pastiera.
A začal ich učiť mnohým veciam“ (Mk 6, 34).

Obsah

1. VÝVOJ SALEZIÁNSKEJ PASTORÁCIE MLÁDEŽE PO II. Vatikánskom koncile.....	7
1. 1. Dlhá cesta.....	7
1. 1. 1. Prvé kroky: od 19. GK (1965) až po 21. GK (1978).....	7
1. 1. 2. Rozvoj línií 21. GK podporovaný Oddelením pre pastoráciu mládeže (1978 - 1990).....	9
1. 1. 3. Generálne kapituly: 23. GK (1990) a 24. GK (1996).....	10
1. 2. Veľké ciele tohto procesu.....	11
1. 2. 1. Čoraz hlbšie vnímanie novej situácie mladých v súčasnom svete.....	12
1. 2. 2. Úsilie vyjadriť novým spôsobom obsahy a spôsoby tradičnej pastorácie mládeže.....	12
1. 2. 3. Rozšírenie poľa pôsobnosti ako odpoveď na novú situáciu.....	14
1. 2. 4. Obnova štruktúr animácie a riadenia v Kongregácii a v provinciách.....	15
1. 2. 5. Najdôležitejší bod: kvalita výchovno-pastoračného pôsobenia.....	16
2. SÚČASNÁ SITUÁCIA.....	17
2. 1. Poznanie a osvojenie si pastoračného modelu.....	17
2. 2. Systematickejšia spolupráca Oddelenia pre pastoráciu mládeže s provinciálnymi delegátmi a ich tímami.....	18
2. 3. Niektoré prvky obnovy pastorácie mládeže.....	19

3. SEKTORY SALEZIÁNSKEJ PASTORÁCIE MLÁDEŽE.....	21
3. 1. Oratóriá a mládežnícke strediská.....	21
3. 2. Farnosti zverené saleziánom.....	22
3. 3. Školy a svet školskej výchovy.....	24
3. 4. Učňovské strediská a príprava mladých do sveta práce.....	26
3. 5. Univerzitné prostredie: pastorácia na internátoch a iné formy saleziánskej prítomnosti vo vysokoškolskom prostredí.....	30
3. 6. Pozornosť venovaná mládeži na okraji spoločnosti.....	32
3. 7. Iná prítomnosť saleziánov a pružnejšie formy služby mladým.....	33
4. PERSPEKTÍVY SALEZIÁNSKEJ PASTORÁCIE MLÁDEŽE.....	36
4. 1. Pokračovanie v úsilí osvojiť si a praktizovať model saleziánskej pastorácie mládeže.....	37
4. 2. Evanjelizujúca pastorácia jednoznačne orientovaná na ohlasovanie Krista a na výchovu mladých k viere.....	38
4. 3. Prehlbenie a posilnenie vedomia, že pastorácia povolání je základom každej pastoračnej ponuky.....	40
4. 4. Osobitná pozornosť najchudobnejším a ohrozeným mladým ako charakteristika každej saleziánskej prítomnosti a každého saleziánskeho diela.....	41
4. 5. Potreba premyslieť saleziánsku prítomnosť a urobiť ju oveľa významnejšou, teda usilovať sa o „novú prítomnosť“.....	43
4. 6. Animácia pastorácie mládeže čoraz prepojenejšia a koordinovanejšia s ostatnými oddeleniami, predovšetkým s oddeleniami, ktoré predstavujú naše poslanie: pastorácia mládeže, spoločenská komunikácia a misie.....	44
ZÁVER.....	46

Rím 25. apríla 2010
Nedeľa Dobrého pastiera

Najdrahší spolubratia,

opäť sa vám ozývam a prajem vám požehnané Veľkonočné obdobie, plné svetla zmŕtvychvstania nášho Pána, ktorý svojím veľkonočným tajomstvom naplnil radosťou a nádejou celé ľudské dejiny. A my sme toho svedkami. Toto je naše povolanie a poslanie: *„Kráčame s mladými a privádzame ich k osobe vzkrieseného Pána, aby v ňom a v jeho evanjeliu objavili najvyšší zmysel svojej existencie a tak rástli ako noví ľudia“* (S 34).

V predchádzajúcom čísle ACG (č. 406) som vám predstavil Heslo na rok 2010. Hneď potom som vás vyzval, aby ste prejavili svoju bratskú solidaritu so saleziánmi na Haiti. Po návšteve tejto ťažko skúšanej krajiny som vám znovu napísal, aby som sa podelil s dojmami, opísal vám tamojšiu situáciu a predstavil projekt obnovy a rekonštrukcie, ktorý tam treba uskutočniť. Chcem sa znovu poďakovať za veľkodušnú odpoveď všetkých provincií a za početné iniciatívy jednotlivých domov a diel, ktoré zapojili svoje výchovné komunity do úsilia skonkrétniť Božiu prozretelosť, pomôcť haitskému ľudu povstať z ruín a stať sa skutočne novými ľuďmi.

Okrem toho sme v našej Kongregácii prežili aj iné významné udalosti, ako napríklad zjednotenie argentínskych provincií 31. januára 2010. O tejto udalosti sa však teraz nebudem zmieňovať, keďže informácie ANS, ktoré sú stále promptnejšie a aktuálnejšie, priniesli všetkým na webe dostatok správ.

Prejdem teda hneď k prezentácii tohto listu. Je veľmi odlišný od troch predchádzajúcich (list k 150. výročiu založenia Kongregácie – ACG 404, sto-

ročnica dona Ruu – ACG 405 a komentár k Heslu roka 2010 o evanjelizácii – ACG 406), no je aspoň taký dôležitý, ak nie dôležitejší. Jeho dôležitosť sa zakladá na skutočnosti, že sa dotýka priamo nášho poslania, ktoré, ako hovorí čl. 3 našich Stanov, „dáva celej našej existencii konkrétny ráz, špecifikuje našu úlohu v Cirkvi a určuje naše miesto medzi rehol'nými rodinami“. Je tu však aj iný dôležitý dôvod, totiž poslušnosť výzve, ktorú priniesla 26. GK, aby sme sa znovu zamysleli nad našou pastoráciou.

Myslím, že uvažovanie, ktoré sa uskutočňuje na našej univerzite (UPS), v iných študijných strediskách Kongregácie a v provinciách, nájde v tejto mojej prezentácii saleziánskej pastorácie mládeže dôležitý podnet. V tomto liste chcem totiž predstaviť a zhrnúť to, čo sa v Kongregácii robí, a to, aká by mala byť saleziánska pastorácia mládeže. A chcel by som vám pomôcť pochopiť, prečo by mala byť práve taká.

Biblický verš, ktorý som vybral ako úvod do tohto listu, sa mi zdá veľmi inšpirujúci. Na rozdiel od veľmi známeho textu o Ježišovi ako dobrom pastierovi, ktorý nachádzame v Evanjeliu podľa Jána (10. kapitola), tento v texte evanjelistu Marka (6, 30 – 44) obsahuje konkrétny prejav Kristovej pastoračnej aktivity, ktorá sa prejavuje cez jeho myseľ, srdce i ruky.

Ježiš vníma nespočetný zástup, ktorý si ho žiada. Evanjelista však spresňuje a hovorí, že Ježiš prežíval vnútorné pohnutie, rozčítanie, súcitu, lebo boli ako ovce bez pastiera, a preto ich začne učiť mnohým veciam.

Kristov pocit dojatia a vnútorné pohnutie ako dobrého pastiera sa prejaví tak, že v prvom rade „začne učiť zástupy mnohým veciam“ a až potom rozmnoží chleby a utíši hlad zástupov.

To znamená, že prvou Ježišovou reakciou pastoračného súcitu je evanjelizácia. Je však neoddeliteľná od úsilia zabezpečiť aj primárne ľudské potreby, ku ktorým patrí práve pokrm.

Pokúsím sa načrtnúť celistvý a jasný obraz aktuálnej situácie saleziánskej pastorácie mládeže. Tento text by mal poslúžiť ako študijný materiál pre provinciálov, provinciálne rady, direktorov a spolubratov vo formácii. Mám totiž dojem, že pastoračný model našej Kongregácie nie je dostatočne naštudovaný, preto sa naplno neuskutočňuje, dokonca ani v najdynamic-

kejších provinciách a medzi pastoračne najhorlivejšími spolubratmi. Som presvedčený, že treba v Kongregácii vykonať autentickú „kultúrnu revolúciu“, ktorá súčasne bude skutočným „obrátением sa“ k mladým. Dúfam teda, že toto predstavenie saleziánskej pastorácie mládeže budete „vnímať“ pohľadom Ježiša, ktorý nás učí vidieť to, čo nevidia ani tí, ktorí ho hľadajú: opustenosť a situáciu mladých, ako aj nedostatok vodcov. Takto naše výchovno-pastoračné pôsobenie bude Božím zjavením, zjavením toho, že *Deus caritas est*.

1. VÝVOJ SALEZIÁNSKEJ PASTORÁCIE MLÁDEŽE PO II. Vatikánskom koncile

Saleziánska výchovná a katechetická činnosť sa formovala podľa vzoru valdockého oratória, ktoré odpovedalo na potreby mladíkov tak, že v svojom vnútri zriadilo domov pre mladíkov bez rodiny alebo ďaleko od nej, dielne a zariadenia, v ktorých sa mohli vyučiť nejakému remeslu a školu pre tých mladíkov, ktorí mohli študovať humanitné alebo vedecké smery.

Animovanie týchto diel bolo zverené niektorým osobnostiam, ktoré tvorili jadro komunity: bol to direktor – stredobod jednoty a vodca komunity v svojej výchovno-pastoračnej úlohe; prefekt – prvý spolupracovník direktora a zodpovedný aj za administráciu; radca – zodpovedný za disciplínu a školský i organizačný aspekt; katechéta, ktorý animoval náboženský rozmer, katechetickú formáciu, skupiny... Podľa tohto modelu, ktorý bol kodifikovaný v Stanovách a Pravidlách, sa rozvíjali výchovné diela Kongregácie až do roku 1972.

Za posledných 50 rokov však vznikla potreba prispôbiť tento model novým spoločenským situáciám a začal sa proces opätovného premyslenia a obnovy výchovnej a pastoračnej praxe, ktorý nás priviedol až k súčasnému pastoračnému modelu.

1. 1. Dlhá cesta

1. 1. 1. Prvé kroky: od 19. GK (1965) až po 21. GK (1978)

Na 19. GK si Kongregácia prvýkrát oficiálne uvedomila, že svet mladých sa prudko mení a je preto nevyhnutné novým spôsobom vyjadriť tradičnú výchovno-pastoračnú prax. Začalo sa čiastočnými úpravami, ale predovšetkým bolo vidieť snahu o prvú obnovu ústredných štruktúr animovania a riadenia s cieľom prispôbiť ich novým okolnostiam a pritom zachovať pôvodnú kontinuitu s tradíciou minulosti.¹

Až do obdobia prvých zmien sa animácia a riadenie poslania Kongregácie uskutočňovali v rámci hlavných sektorov našej činnosti: v generálnej rade bol radca pre školy, radca pre učňovské strediská a napokon katechéta, ktorý koordinoval náboženskú animáciu a kresťanskú formáciu. 19. GK prijala *ad experimentum* až do nasledovnej generálnej kapituly nové usporiadanie animácie, ktoré malo vyjadrovať jednotnejšiu víziu saleziánskej

¹ ACG 19. *Le strutture della Congregazione*. ACS 244, január 1966, s. 17 – 47.

pastorácie a ustanovila **radcu pre pastoráciu mládeže**. Tento nesie zodpovednosť za animáciu všetkých sektorov saleziánskej pastorácie v rôznych dielach.² Paralelne sa na provinciálnej úrovni ustanovujú provinciálni delegáti, ktorým je zverená starostlivosť o rôzne aktivity a úlohy, rozvoj, organizovanie a koordináciu.

Vzhľadom na obsah pastorácie mládeže kapitula predkladá len niekoľko priorít: **oratórium** „*vhodne prispôsobené súčasnosti a s obnovenými štruktúrami...*, aby dokázalo pritiahnúť a poslúžiť čo najväčšiemu počtu mladých – v rôznych formách (mládežnícke strediská, kluby, rôzne združenia, kurzy, večerné školy)“³. Vypracúva osobitný dokument pre **učňovské školy** a žiada provincie, aby vytvorili „*komisie pre výchovu mladých robotníkov, ktorých úlohou bude štúdium, dokumentácia a poradenstvo a budú v službe jednotlivých diel*“⁴. V ústrednej rovine pod vedením radcu pre pastoráciu mládeže vytvorí Ústrednú komisiu pre výchovu mladých robotníkov.

20. GK (MGK, Mimoriadna generálna kapitula) v svojej snahe nanovo premyslieť život a poslanie Kongregácie znovu sformuluje saleziánske poslanie a jeho adresátov a potvrdí „*absolútnu prioritu pastorácie mládeže*“⁵. Predloží základné pastoračné postoje, ktoré majú viesť saleziánov v pastoračnej činnosti⁶, a povzbudzuje saleziánov otvoriť sa novým potrebám mladých prostredníctvom „*novej prítomnosti*“, ktorá by rozšírila obzor pastoračnej činnosti v tradičných dielach⁷. Zároveň schváli novú štruktúru ústrednej animácie pastorácie mládeže a vkladá ju do Stanov.⁸

21. GK prijíma závery 20. GK a ďalej ich rozvíja; predloží obnovený obsah výchovných prvkov, ktoré sú súčasťou dovedy zaužívaného základného rámca; ponúkne základné smernice pre výchovno-pastoračný pro-

² „Generálna kapitula považuje za vhodné, aby sa celá pastorácia mládeže a spolu s ňou úzko prepojená farská pastorácia zverila jednému radcovi... Poverený radca bude dbať o všeobecnú formáciu z hľadiska náboženského, morálneho a intelektuálneho vo všetkých saleziánskych domoch (oratóriách, konviktoch, internátoch, mládežníckych strediskách, krúžkoch, spolkoch a v najrôznejších mládežníckych združeniach), samozrejme, rešpektujúc kompetenciu provinciálov a spolupracujúc s tímami jednotlivých provincií v otázkach špecifických miestnych podmienok z organizačného, technického a školského hľadiska.“ *Idem*, s. 24.

³ 19. GK, *Apostolato giovanile*. ACS 244, január 1966, s. 103.

⁴ *Idem*, s. 125.

⁵ 20. GK, č. 180.

⁶ Porov. 20. GK, č. 360 – 365.

⁷ „Saleziánske poslanie na mnohých miestach nedokázalo nájsť nový spôsob prítomnosti, ktorý si vyžadoval meniaci sa svet. Mnohé skutočnosti z 19. GK zostali len na papieri.“ (20. GK, č. 393).

⁸ Stanovy Spoločnosti svätého Františka Saleského. Vydanie z roku 1972, čl. 137 – 140.

jekt, ktorý by zodpovedal novej situácii mládeže⁹; potvrdí úzku spätosť medzi výchovou a evanjelizáciou v saleziánskom výchovnom systéme¹⁰. 21. GK zaväzuje provincie premyslieť preventívny výchovný systém dona Bosca, študovať súčasnú mládežnícku situáciu, primeraným spôsobom vyjadriť ciele, obsah a saleziánsky štýl prostredníctvom výchovno-pastoračného projektu, vytvoriť a zvelaďovať v každom saleziánskom diele výchovno-pastoračnú komunitu¹¹. 22. GK potom tieto smernice kodifikuje v Stanovách a Pravidlách.

1. 1. 2. Rozvoj línií 21. GK podporovaný Oddelením pre pastoraáciu mládeže (1978 - 1990)

21. GK žiadala od Kongregácie hlbokú obnovu pastoraácie mládeže. Túto skutočnosť pomáha komunitám a provinciám pochopiť a plne prijať radca pre pastoraáciu mládeže don Juan Vecchi a jeho tím. Vynakladá veľké úsilie prehĺbiť základné prvky saleziánskeho výchovno-pastoračného projektu a výchovno-pastoračnej komunity, ponúka praktické nástroje na ich zostavenie a formuluje výchovno-pastoračné programy v rôznych dielach podľa pokynov jednotlivých kapítul.¹² Prostredníctvom týchto nástrojov Oddelenie pomáha provinciám spoznávať, prijať a rozvíjať základné smernice modelu saleziánskej pastoraácie mládeže ako jednotnej a organickej skutočnosti v konkrétnych situáciách jednotlivých provincií.¹³

Treba priznať, že provincie na toto úsilie o úvahu, formáciu a globálnu komunikáciu odpovedali rôzne. Zatiaľ čo niektoré regióny a provincie podnety prijímajú a skúšajú ich v praxi, iné z rôznych dôvodov pokračujú v predchádzajúcom modeli, ďalšie zasa zmenili len názvy, ale v podstate nič neobnovili. Všeobecne môžeme hovoriť o ťažkostiach, s ktorými spolupratia a komunity prijímali novú mentalitu a obnovu každodennej praxe.

⁹ 21. GK, porov. č. 14. 80 n, 96 n; porov. č. 105 (výchovný provinciálny projekt); a tiež pre rôzne diela: č. 127 (oratórium); č. 132. 134 (škola), č. 140 (farnosť).

¹⁰ *Idem*, porov. č. 4.14.

¹¹ *Idem*, porov. č. 63 - 68.79.

¹² Porov. dokumenty vypracované Oddelením pre pastoraáciu mládeže v rokoch 1979 - 1988. Ich zoznam je možné nájsť v *La pastorale giovanile salesiana. Quadro di riferimento fondamentale*. Seconda edizione. Rím 2000, s. 13 - 14.

¹³ Pozri záverečná syntéza knihy *DICASTERO PER LA PASTORALE GIOVANILE. La pastorale giovanile salesiana*. Rím 1993. Základné prvky saleziánskej pastoraácie mládeže sú tu vysvetlené pomocou stručne komentovaných obrázkov.

1. 1. 3. Generálne kapituly: 23. GK (1990) a 24. GK (1996)

23. GK prijala doterajšiu cestu Kongregácie a predstavila jednotnú koncepciu pastorácie, ktorá organicky spája všetky základné prvky saleziánskej výchovno-pastoračnej ponuky.

Hlavný predstavený v svojej správe o stave Kongregácie na kapitule povedal: „*Oblasť pastorácie mládeže potrebuje nové dôkladné organické a operatívne premyslenie... Z celosvetového hľadiska sa dá povedať, že oblasť mládeže síce bola predmetom všeobecného povzbudzovania, ale neuskutočnila sa hlboká inovácia jej štruktúr a ani nevznikli rozhodné a operatívne podnety týkajúce sa osôb, prostriedkov a záväzných smerníc.*“¹⁴ Dá sa povedať, že 23. GK predstavuje odpoveď na túto potrebu: vypracovanie jednotnej, organickej a operatívnej saleziánskej pastoračnej ponuky.

Kapitula navrhla Kongregácii **základné línie saleziánskeho itineráru výchovy k viere**, ktorý by odpovedal na zložitú situáciu mladých ľudí žijúcich v rôznorodých podmienkach a v praxi by realizoval syntézu medzi výchovou a evanjelizáciou, ktorá je charakteristickou črtou nášho výchovného systému. Tento itinerár by dynamicky a postupnými krokmi predkladal hlavné prvky štyroch oblastí výchovy k viere, oblastí, ktoré dokonale splyývajú so štyrmi rozmermi výchovno-pastoračného saleziánskeho návrhu. Sú to: ľudská zrelosť, stretnutie s Ježišom Kristom, príslušnosť k Cirkvi a angažovanosť pre Božie kráľovstvo.¹⁵

Kapitula sa zaoberala a predložila aj hodnoty saleziánskej mládežníckej spirituality, ktorá – ako originálny projekt kresťanského života a cesty k svätosti – je jej cieľom a inšpiráciou, a má usmerňovať a podporovať celý proces výchovy k viere.¹⁶

Okrem toho, že kapitula predstavila obsah, hodnoty a kroky tohto návrhu, ponúkla aj niektoré operatívne usmernenia na jej uplatnenie: saleziánska komunita, ktorá animuje výchovno-pastoračnú komunitu ako základný subjekt pastoračnej ponuky¹⁷; provinciálna pastoračná animácia, ktorá podporuje organickú jednotu rozličných aspektov pastorácie (provinciálny delegát pre pastoráciu mládeže a jeho tím)¹⁸, usmerňovanie v po-

¹⁴ Porov. *La Società di San Francesco di Sales nel sessennio 1984 - 1990*. Relazione del Rettor Maggiore (al CG 23) [*Spoločnosť svätého Františka Saleského počas šesťročia 1984 - 1990*. Správa hlavného predstaveného o stave Spoločnosti (na 23. GK)], č. 80.

¹⁵ Porov. 23. GK, č. 120 - 157.

¹⁶ Porov. 23. GK, č. 161 n.

¹⁷ Porov. 23. GK č. 232 - 238.

¹⁸ Porov. 23. GK č. 239 - 246.

volaní ako kvalifikujúci základ itineráru¹⁹; dôležitosť spoločenskej komunikácie ako súčasnej cesty a formy evanjelizácie.²⁰

Po kapitule viaceré provincie sa s nadšením a nasadením podujali uskutočniť vo vlastnom kontexte usmernenia itinerárov výchovy k viere, ale z dôvodu slabej formácie animátorov tieto itineráre nenašli svoje plné uplatnenie.

24. GK prehĺbila základný aspekt pastoračného modelu, jeho základný subjekt, to jest výchovno-pastoračnú komunitu, v ktorej sa saleziáni a laici zúčastňujú na duchu a poslaní dona Bosca. Kapitula najprv zoširoka prehodnotila situáciu a cestu, ktorou Kongregácia prešla a potom predložila cirkevné, charizmatické a kultúrne motivácie, vyzývajúce k ďalším krokom a na túto činnosť ponúkla kritériá a operatívne smernice.

„*Novotou je,*“ povedal hlavný predstavený na záver kapituly, „*vpád laikov do saleziánskeho obzoru a ich nanovo pochopené zaradenie do srdca charizmy.*“²¹ Kapitula nás pozýva, aby sme od prijímania laikov ako obyčajných spolupracovníkov prešli k ich skutočnému začleneniu do nášho poslania, od operatívnej pomoci k skutočnej spoluzodpovednosti, od prevažne funkčných vzťahov k hlbokému vzájomnému prežívaniu hodnôt saleziánskej pedagogiky a spirituality či už ako osoby alebo skupiny. Táto zmena sa má udiť podľa systematických itinerárov a kvalifikovanej formácie.

Týmto spôsobom 24. GK zdôrazňuje a prehľbuje dôležitosť výchovno-pastoračnej komunity (VPK) ako konkrétnej formy uskutočňovania saleziánskeho výchovno-pastoračného projektu, do ktorého sú v rodinnom duchu zapojení mladí ľudia, vychovávatelia, rehoľníci i laici; definuje špecifickú úlohu saleziánskej rehoľnej komunity pri animácii VPK a základné kritériá pre saleziánsku pastoračnú formáciu, ktorá ju má animovať.²²

1. 2. Veľké ciele tohto procesu

Na tejto dlhej ceste Kongregácia objavila a znovu potvrdila niektoré charakteristické prvky svojej pastoračnej praxe. Domnievam sa, že je dôležité krátko ich predstaviť, aby sme lepšie pochopili celkový základný rámec saleziánskej pastorácie mládeže.

¹⁹ Porov. 23. GK č. 247 – 253.

²⁰ Porov. 23. GK č. 254 – 260.

²¹ Porov. 24. GK, č. 231.

²² Porov. 24. GK, č. 149 – 161.

1. 2. 1. Čoraz hlbšie vnímanie novej situácie mladých v súčasnom svete

Spoločenské i cirkevné kontexty sa hlboko zmenili. Mladí ľudia prežívajú nové hodnoty a majú nové životné kritériá, ktoré predstavujú skutočnú novú kultúru. Tradičné prvky odovzdávania kultúry a náboženstva (rodina, škola, Cirkev...) sa oslabili a často upadli do krízy. Situácia, v ktorej sa má výchovné a pastoračné poslanie uskutočňovať, je rozdielna a ustavične sa mení. Nie je teda možné obmedziť sa na drobné korekcie tradičnej praxe, rovnako nemôže existovať jednotná schéma činnosti platná pre všetkých.

S týmto čoraz jasnejším vedomím sa začína črtať „nová“ saleziánska prítomnosť medzi mladými,²³ „nová evanjelizácia“,²⁴ „nová výchova“,²⁵ a dokonca „nový preventívny systém“.²⁶ Týmto tvrdeniami chceme vyjadriť potrebu znovu premyslieť a prehĺbiť jednotlivé obsahy a chápanie saleziánskej výchovy a pastorácie ako odpoveď na novú situáciu mladých.

1. 2. 2. Úsilie vyjadriť novým spôsobom obsahy a spôsoby tradičnej pastorácie mládeže

Opakované a naliehavé výzvy Cirkvi po obnove katechézy a kresťanskej formácie predovšetkým mladých ľudí žijúcich v silne sekularizovaných prostrediach, kde prioritou má byť evanjelizácia a obnovené ohlasovanie Ježiša Krista, ako aj skúsenosť s viacerými nedostatočnými ponukami našich výchovných prostredí, poukazujú, že naliehavo treba znovu premyslieť do hĺbky obsahy a spôsoby výchovy k viere, najmä v niektorých jej základných bodoch:

► Predovšetkým ide o **jednotu a celistvosť výchovno-pastoračnej ponuky**; iba takto bude možné prekonať roztrieštenosť praxe, ktorá považuje pastoráciu za jeden zo sektorov („náboženský aspekt“) pridaný k iným prvkom výchovnej činnosti. Namiesto toho by pastorácia mala byť kvalitou, ktorá celú ponuku charakterizuje. Predstavovať si pastoračnú činnosť ako organickú jednotu znamená vnímať ju ako jediný proces, zložený

²³ Porov. CHÁVEZ, PASCUAL: *Insieme per i giovani dell'Europa*. Intervento finale del Rettor Maggiore nell'incontro degli Ispettori dell'Europa, 5. decembra 2004. ACG 388, január až marec 2005, s. 113 – 115.

²⁴ Porov. VIGANÓ, EGIDIO: *La nuova evangelizzazione*. ACG 331, október až december 1989.

²⁵ Porov. VIGANÓ, EGIDIO: *Nuova educazione*. ACG 337, júl až september 1991.

²⁶ Porov. VIGANÓ, EGIDIO: *Chiamati alla libertà. Riscopriamo il Sistema Preventivo educando i giovani ai valori*. Commento alla Strenna per il 1995, Rim, FMA, s. 9 – 12.

z rôznych navzájom sa dopĺňajúcich prvkov, ktoré spoločne prispievajú k uskutočneniu rovnakého cieľa: je ním integrálny rozvoj mladého človeka v celistvosti svojho bytia.

Prejavom tejto jednoty je úzky existujúci vzťah medzi štyrmi rozmermi saleziánskej pastorácie (rozmer výchovy, evanjelizácie, združovania a povolávania), ktoré treba chápať a rozvíjať vo veľmi úzkom prepojení, a to najmä v prípade výchovy a evanjelizácie: výchova, ktorá rozvíja náboženský zmysel života a otvára i podporuje proces evanjelizácie; a evanjelizácia, ktorá výchove predkladá vzor plne uskutočňovanej ľudskosti a rešpektuje v jej vývoji výchovnú dynamiku.

▮ **Komunitný zmysel saleziánskej ponuky** sa rodí v komunite a tvorí komunitu. Výchovno-pastoračná komunita, v ktorej saleziáni a laici majú saleziánskeho ducha a poslanie, je skutočným subjektom saleziánskej pastorácie. V tejto širokej výchovnej komunite má podľa 24. GK saleziánska rehoľná komunita špecifickú úlohu: vydávať svedectvo, byť animačným jadrom, vytvárať hlboké spoločenstvo a formovať.²⁷

▮ **Projektová mentalita.** Napriek tomu, že vypracovanie výchovno-pastoračného projektu sa vyžadovalo od provincií už v roku 1978²⁸, bolo až o šesť rokov neskôr kodifikované v Pravidlách²⁹. Oddelenie pre pastoráciu mládeže prehĺbilo jeho obsah a metodológiu objasňujúcimi smernicami. Jeho konkrétne uskutočnenie nebolo ľahké. Komunity nepochopili, že nejde iba o vypracovanie dokumentu, ktorý by obsahoval plánované mnohoročné aktivity a činnosti vo výchovnom diele, ale predovšetkým o to, ako ich koordinovať a organizovať tak, aby boli súčasťou postupnej cesty ku konkrétnym a overiteľným cieľom s jasnými zvolenými prioritami a krokmi. Totiž bez tejto projektovej mentality výchovno-pastoračný projekt nedokázal viesť a usmerňovať každodennú prax.

▮ **Animačný štýl**, ktorý vyjadruje základné prvky preventívneho systému v novej situácii mladých: štýl prítomnosti medzi mladými, ktorý uprednostňuje osobné vzťahy pred inštitucionalizovanými; štýl sprevádzania, ktorý sa usiluje predovšetkým pomôcť prehĺbiť dané usmernenia a nesleduje iba ich jednoduché splnenie; štýl, ktorý namiesto zvyšovania počtu iniciatív vytvára hlboké spoločenstvo a súlad s predloženým projektom.

²⁷ „Jej osobitná úloha spočíva najmä v tomto: svedčiť o Božom primáte a naplno sa venovať evanjelizačnej výchove prostredníctvom jej na povolania zameraných postáv saleziánskeho kňaza a saleziánskeho koadjútora; zaručiť charizmatickú totožnosť; byť stredom spoločenstva a účasti; prijímať, pobádať a zvolávať laikov, aby sa zúčastňovali na duchu a poslaní dona Bosca; podporovať duchovnú a saleziánsku formáciu, ako aj formáciu povolani!“ (24. GK, č. 159)

²⁸ Porov. 21. GK, č. 105.

²⁹ Porov. Pravidlá, čl. 4.

1. 2. 3. Rozšírenie poľa pôsobnosti ako odpoveď na novú situáciu

S krízou tradičných výchovných inštitúcií sa objavujú nové miesta a skúsenosti, ktoré sa pre mladých stávajú dôležitými a dokážu im odovzdať hodnoty a životné štýly. Predĺžený vek mladosti ponúka nové možnosti formácie a zapojenia. Čoraz sekularizovanejšie prostredie a rastúce odsúvanie mládeže na okraj spoločnosti prinášajú nové výzvy a medzi mladými otvárajú nové možnosti výchovy.

Preto sa po roku 1988, keď dozrel čas na založenie Saleziánskeho mládežníckeho hnutia, všade rozvíja „**nová prítomnosť**“, usilujúca sa o nové formy priblíženia a stretávania sa s mladými, či s mládežou odsunutou na okraj spoločnosti (sociálna emarginácia), ako aj v oblasti združovania. Vznikajú aj strediská pastorácie mládeže a katechézy, strediská spirituality, iniciatívy spoločenskej komunikácie zamerané na mladých s cieľom rozvíjať nové „jazyky“ a oblasti ich prejavu, venuje sa väčšia pozornosť svetu mladých vysokoškolákov zriaďovaním internátov a mládežníckych stredísk, rozvíja sa misijné dobrovoľníctvo a podobne.

Napriek tomu, že sa táto „nová prítomnosť“ na začiatku neraz javí ako duplikát a niekedy aj ako protiklad tradičných diel, postupne ju provincie prijímajú a integrujú do svojich výchovno-pastoračných projektov. Ba téma „novej prítomnosti“ sa postupne rozširuje na všetky diela a núti ich obnoviť svoju pastoračnú prax tak, aby sa mohli stať novými formami prítomnosti a výchovnej služby medzi mladými.

Tento nový typ prítomnosti si vyžaduje nové výchovné a pastoračné usporiadanie, nový vzťah k cirkevnému spoločenstvu a územiu. Preto provincie pomaly a bez prerušenia obnovujú svoje diela a usilujú sa, aby ich dosah bol silnejší (školy, učňovské strediská, oratória a mládežnícke strediská...).

Od 20. GK sa rovnako rýchlo rozvíja naša prítomnosť vo farnostiach, ktorá už nie je považovaná za „výnimočnú“. A tak ich počet začal rýchlo narastať. Tento rozvoj však priniesol aj problém zakomponovať do nich nové perspektívy a zvýrazniť v nich totožnosť saleziánskej pastorácie. Hlavný predstavený v svojej správe o stave Kongregácie na 22. GK (1984) hovorí o ťažkostiach dať našej prítomnosti vo farnostiach mládežnícku tvár a chápanie zodpovedajúce saleziánskej výchovno-pastoračnej ponuke. Operatívny model pastorácie mládeže a itineráre výchovy k viere neboli ani utvorené a ani uplatnené.³⁰

³⁰ Porov. *La Società di San Francesco di Sales nel sessennio 1978 - 1984*, Relazione del Rettore Maggiore (al CG 22) [*Spoločnosť svätého Františka Saleského počas šesťročia 1978 - 1984*. Správa hlavného predstaveného o stave Spoločnosti (na 22. GK)], č. 184.

1. 2. 4. Obnova štruktúr animácie a riadenia v Kongregácii a v provinciách

Od 19. GK Kongregácia vníma potrebu obnoviť animačné štruktúry pastorácie. V novej situácii, vyznačujúcej sa úžasnou pestrosťou prostredí, v ktorých saleziáni pracujú, je nepredstaviteľné, aby sa rovnaký program alebo operačná schéma mohli v jednotnej forme úplne všade aplikovať. Smernice a základný orientačný rámec musí provincia prispôbovať vlastnej situácii v dialógu so spoločenskými a kultúrnymi charakteristickými črtami daného miesta. Preto je nevyhnutné rozvíjať v provinciách taký systém pastorálnej animácie a riadenia, ktorý tam bude vhodný a dokáže miestne komunity sprevádzať pri uskutočňovaní pastoračného modelu, a zároveň zabezpečí rýchlu komunikáciu s ostatnými provinciami a s centrom Kongregácie.

Organická jednota saleziánskej pastorácie si vyžaduje, aby pre celú pastoráciu v jej rôznych prejavoch a sektoroch **existoval jediný styčný bod**, ktorým je radca pre pastoráciu mládeže na svetovej úrovni a delegát pre pastoráciu mládeže na provinciálnej úrovni. Oni majú animovať a riadiť jednotlivé sektory a oblasti pastorácie v jednote a operatívnej koordinácii. Preto je potrebné, aby delegát mal tím, ktorý s ním znáša zodpovednosť za animáciu.

Táto štruktúra bola úplne definovaná už na 23. GK³¹ a rozšírila sa do celej Kongregácie. Jej problém spočíva v tom, že sa spolubratia s touto dôležitou úlohou animácie pastorácie nevedeli plne stotožniť. Nedá sa ju zredukovať na jednoduché organizovanie aktivít pre mladých alebo na koordinovanie podujatí či sektorov, ale má sprevádzať miestne komunity pri uskutočňovaní svojho konkrétneho pastoračného modelu. Iba takto budú môcť prekonať sklon orientovať sa iba na jednotlivé sektory a rásť v projektovej mentalite i v komunitnom rozmere pastorácie mládeže. Okrem toho delegát pre pastoráciu mládeže v spolupráci so svojim tímom musí koordinovať všetky sektory pastorácie v provincii a zabezpečiť, aby v každom z nich boli štyri základné rozmery pastorácie a uskutočňovalo sa skutočné operatívne zblížovanie v službe výchovného poslania evanjelizácie mladých. To si vyžaduje, aby delegát bol na plný úväzok, vedel rozvíjať kontakty s miestnymi komunitami a mal úzke prepojenie pastoračnej animácie s vedením provincie, teda provinciálom a jeho radou.

Toto nové chápanie nebolo ľahké prijať, a predovšetkým uskutočniť v niektorých oblastiach. Dôsledkom bola pomalá asimilácia pastoračného

³¹ Porov. 23. GK, č. 243 – 246.

modelu a jeho uvedenie do praxe. Ukázalo sa, že tie provincie, ktoré vsadili na tím pastoračnej animácie vybudovaný na základe obnovených kritérií, na provinciálnu radu, ktorá venuje čas hodnoteniu pastorácie, na neprestajúci dialóg a výmenu skúseností s Oddelením pastorácie a ďalšími sprostredkujúcimi organizmami animácie (konferenciami, národnými strediskami a podobne), urobili de facto pokroky v rozvoji dynamickej a významnej saleziánskej pastorácie mládeže, ktorá zodpovedá novej situácii.

1. 2. 5. Najdôležitejší bod: kvalita výchovno-pastoračného pôsobenia

Prvý pohľad na prejdenú cestu od roku 1970 poukazuje prevažne na rozvoj do šírky. Bolo to dané novými požiadavkami a obzormi poslania, naliehavými sociálnymi potrebami, zapojením laikov do našich diel. Preto sa každé z diel zväčšilo a takmer vo všetkých provinciách sa zvýšil aj ich počet.

Toto rozšírenie sa nakoniec často stalo príčinou určitej straty kvality komunit, ktoré boli oslabené a preťažené úlohami, čo vyplývalo z organizovania a riadenia; predovšetkým však nezrodilo nové sily, ako sa očakávalo.

Počas uplynulých dvadsiatich rokov sa kládol dôraz najmä na kvalifikáciu výchovno-pastoračnej činnosti. Mnohé sektory dnešnej zložitej spoločnosti prezentujú kvalitu ako podmienku významnosti a vytvárania kvantity. Preto sme sa snažili celé animačné úsilie sústrediť na kvalitu, a to predovšetkým v nasledujúcich aspektoch:

▮ **neuspokojíť sa s pastoráciou prvých krokov**, zábavy, všeobecných návrhov veľkej skupine alebo jednoduchou administratívou či riadením a udržiavaním aktivít, ale konkrétnymi krokmi sa orientovať na základný cieľ: vyzrievanie ľudskej osobnosti a výchovu k viere prostredníctvom explicitných a silných ponúk, venovať čas a zdroje na systematické sprevádzanie skupín i osôb a dávať ponuky podľa ich dosiahnutej úrovne...

▮ zabezpečiť **systematickú cestu evanjelizácie** (ohlasovať Ježiša Krista) a výchovy k viere, schopnú priviesť mladých k osobnému stretnutiu s Ježišom a Cirkvou; formovať ich zmysel pre život chápaný ako povolanie a konkrétnu solidaritu, ktoré by vzbudili a sprevádzali povolania k osobitnému zasväteniu sa v Cirkvi a v saleziánskej rodine;

▮ **rozvíjať výchovný rozmer** našich diel a pastoračných ponúk, podnecovať osobné prijatie hodnôt a hľadanie kresťanského zmyslu života a pritom dbať na druh kultúry, ktorý v svojich obsahoch a použitých výchovných metódach odovzdávame, podnietiť pozornosť a prijímanie druhých,

starostlivosť o spoločné dobro a pritom venovať osobitnú pozornosť náboženskému rozmeru človeka...

► zapojiť a s väčšou spoluzodpovednosťou **kvalifikovať** činiteľov *pastorácie*, saleziánske komunity, laických spolupracovníkov, mladých animátorov atď., aby vedeli adekvátne odpovedať na výchovné a pastoračné výzvy dnešnej mládeže a s nadšením i dynamizmom prežívať poslanie.

Toto boli základné body, na ktoré sme sa v animácii pastorácie zamerali v ostatných rokoch.

2. SÚČASNÁ SITUÁCIA

Koncom osemdesiatych rokov existovalo neobyčajne bohaté a obsažné dedičstvo saleziánskeho myslenia a pastoračnej praxe. Pociťovala sa nutnosť nadobudnúť celkovú víziu a v organickej a všeobecne prijatej syntéze vyznačiť základné smery, ktoré by uľahčili osobné stotožnenie a usmerňovali prax. Oddelenie pastorácie mládeže sa usilovalo na túto potrebu odpovedať a ponúklo provinciám a komunitám už spomínanú organickú syntézu. Zároveň v uplynulých rokoch podnecovalo systematický proces pastoračnej formácie, predovšetkým spolubratov, ktorí sú zodpovední za animáciu a riadenie, pričom kládlo dôraz na niektoré body, ktoré je dobré pripomenúť.³²

2. 1. Poznanie a osvojenie si pastoračného modelu

Mnohé provincie a komunity vynaložili nemalé úsilie na asimiláciu pastoračného modelu a usilovali sa uskutočniť jeho základné línie, aby tak mohli stále lepšie odpovedať na nové potreby mládeže. Na tejto ceste sa objavili určité ťažkosti, ako napríklad rozdiel medzi množstvom návrhov a možnosťami ich uskutočniť, rozdielne tempo asimilácie nového pastoračného zmýšľania zo strany komunít a provincie, zvyšovanie požiadaviek a potrieb, ktoré často viedli k rozptýlenosti a k nedostatočnému plánovaniu činnosti, pričom zostávalo málo priestoru na uvažovanie. Z toho všetkého vyplýva, že provincie len s veľkou námahou a v obmedzenej miere asimilovali smernice Kongregácie a uvádzali ich do praxe.

V ostatných rokoch bol tento model predstavený všetkým medziprovinčialnym tímom delegátov pre pastoráciu mládeže, ktoré ho prehĺbili a sú-

³² Porov. *DICASTERO PER LA PASTORALE GIOVANILE. La pastorale giovanile salesiana. Quadro di riferimento fondamentale*. Seconda edizione. Rim 2000.

časne overili doteraz prejednú cestu. Vyjasňovali sa základné prvky, najmä ako chápať jednotu a celistvosť saleziánskej pastorácie v mnohotvárnosti jednotlivých diel, služieb a činností, a poskytla sa pomoc pri prekonávaní sektorovosti. Pastoračný model rovnako študovali provinciáli pri stretnutiach na provinciálnych konferenciách; niektoré regióny a provincie osobitne sprevádzali a podnecovali, aby lepšie poznali jej základné línie a účinnejšie sa usilovali o pastoračnú koordináciu.

Napriek úsiliu o asimiláciu sa často stretávame s ohraničeným chápaním pastorácie, napríklad, keď je zredukovaná len na bezprostrednú činnosť. Táto totiž nevedie k jednotnej vízii pastorácie, komunitného života a spirituality, čím sťažuje prežívanie jednoty a celistvosti povolania, ako aj celkového rozvoja hesla „*Da mihi animas*“.

Saleziánska spiritualita ako konkrétny výraz pastoračnej lásky je podstatným prvkom saleziánskej pastoračnej činnosti: je prameňom jej evanjeliovej vitality, kritériom, na základe ktorého možno rozlišovať a riešiť každodenné výzvy; je zdrojom nadšenia a evanjeliového zanietenia, základom jednoty všetkých, ktorí majú účasť na saleziánskom poslaní. „*Návrat k spiritualite pre nás nemôže byť odtrhnutý od nášho poslania... Preto je nemysliteľné a neospravedliteľné myslieť si, že poslanie je prekážkou pre stretávanie sa s Bohom a pestovanie intímneho vzťahu k nemu.*“³³

Podobne aj **komunitný život** nie je iba praktickou pomocou účinnosti pastoračnej činnosti, ale je jej základným prvkom: „*Žiť a pracovať spoločne je pre nás saleziánov základnou požiadavkou a bezpečnou cestou k uskuotočňovaniu nášho povolania*“ (S 49). Ako pripomína 25. GK: „*Prvá výchovná služba, ktorú mladí od nás očakávajú, je svedectvo bratského života, ktoré má byť odpoveďou na ich hlbokú potrebu komunikovať, má byť ponukou humanizácie, predpoveďou Kráľovstva, výzvou prijať Boží dar.*“³⁴

Spiritualita, komunita a pastoračná činnosť spoločne vyjadrujú bohatstvo nášho poslania z rôznych zorných uhlov. Treba o nich premýšľať a prežívať ich v trvalej spojitosti a hlbokej jednote.

2. 2. Systematickejšia spolupráca Oddelenia pre pastoráciu mládeže s provinciálnymi delegátmi a ich tímami

Dôležitou stratégiou v tomto úsilí sa stala systematická spolupráca provinciálnych delegátov a ich pravidelné stretnutia vo všetkých regiónoch alebo skupinách provincií pri preverovaní, štúdiu a plánovaní. Častý kon-

³³ 25. GK, č. 191.

³⁴ 25. GK, č. 7; porov. aj č. 192.

takt a sprevádzanie provinciálnych tímov zo strany Oddelenia pre pastoračiu mládeže umožnilo usmerňovať pastoračiu jednotlivých provincií podľa šesťročného plánu stanoveného smeru a podporovať ich vzájomné plodné prepojenie.

Aby sa uľahčil vzťah a dialóg medzi Oddelením pastoračie mládeže a tímami provinciálnych delegátov, bola zriadená „Svetová rada“ (Consulta Mondiale), ktorú tvoria zástupcovia všetkých medziprovinciálnych skupín delegátov. Je dôležitým priestorom na hodnotenie a prehlbovanie hlavných prvkov pastoračie, kde sa možno dopracovať k jednotnej vízii a smerovaniu.

Pri pohľade na jednotlivé provincie možno konštatovať, že animačná úloha provinciálneho delegáta a jeho tímu (napríklad voľba delegáta, kontinuita služby, previerka a zmenšovanie provinciálnych tímov s cieľom dosiahnuť jeho väčšiu operatívnu a účinnosť) bola viac pochopená a prijatá. Napriek tomu treba uznať, že v niektorých provinciách je naliehavé ešte posilniť delegáta a jeho úlohu ako koordinátora celej pastoračie.

2. 3. Niektoré prvky obnovy pastoračie mládeže

► **Veľkorysá a tvorivá otvorenosť voči novým horizontom situácie mladých**, predovšetkým voči novým i starým typom chudoby (deti ulice, drop-out, emigranti...), voči svetu združovania mladých a ich novým jazykom komunikácie (hudba, divadlo, cestovný ruch...), voči dobrovoľníctvu, a – aj keď skromnejším, ale významným spôsobom – voči spiritualite mladých (domy a tímy spirituality mládeže).

Pravdu povediac, tieto sektory zatiaľ ešte nie sú plne integrované do projektu provincií, ich koordinácia s dielami, ktoré sú viac inštitucionalizované, ako napr. školy a farnosti, sa stretáva s väčšími ťažkosťami. Totiž ich riadenie a organizácia často vyžadujú také úsilie, že saleziánom potom zostáva málo síl na starostlivosť o vlastnú kvalitu a systematickosť výchovnej ponuky spomenutých diel.

► **Obnovená citlivosť pre lepšiu výchovnú a evanjelizačnú kvalitu výchovno-pastoračnej ponuky v našich dielach.** Ide o úsilie nanovo premyslieť preventívny systém a prispôbiť ho novým výzvam výchovy, novým požiadavkám práce s ohrozenou mládežou, naliehavej obnove evanjelizácie a výchovy k viere.

Avšak toto úsilie o obnovu sa veľmi ťažko prejavuje v programoch a konkrétnych procesoch. De facto naša pastoračia je stále málo misionár-

ska, inak povedané, málo sa venuje prvému alebo obnovenému ohlasovaniu evanjelia, nevie nájsť vhodný spôsob, ako sa prispôbiť možnostiam veľkých skupín a pritom nezabúdať na potreby tých, ktorí sú najotvorenejší a najochotnejší; pastoračii povolani animovanej komunitou a skutočne včlenenej do bežnej pastoračie mládeže chýba systematickosť. Preto veľké množstvo iniciatív len s ťažkosťami vie vytvoriť solidný itinerár výchovy k viere, ktorý by pomáhal mladým ľuďom prijať ju za svoju a vnieť ju do svojho života.

► **Systematické procesy pastoračnej a saleziánskej formácie vychovávateľov.** V provinciách venujú starostlivosť pastoračnej a saleziánskej formácii spolupracovníkov a animátorov mládeže. Existuje množstvo iniciatív: formačné kurzy pre učiteľov škôl a učňovských stredísk, formačné strediská pre animátorov mládeže, rôzne stretnutia v komunitách i provinciách a podobne. Máme aj niekoľko stredísk pre pastoračnú a saleziánsku formáciu saleziánov a laických spolupracovníkov. Napríklad Regionálne centrum pre permanentnú formáciu v Quite pre región Interamerika zaradilo do svojho programu pastoračnú formáciu a ponúka rozvíjajúci sa kurz pastoračnej formácie pre delegátov a členov provinciálnych tímov pre pastoračnú mládeže, Centrum Don Bosco v Lyone vo Francúzsku, Don Bosco Vormingscentrum v severnom Belgicku atď. V spolupráci s medzinárodnými saleziánskymi univerzitami (MSU) a Americkou komisiou pre saleziánsku školu v Amerike začal sa konať virtuálny kurz pre saleziánsku formáciu vyučujúcich na školách podľa smerníc druhého kontinentálneho stretnutia (Cumbayá II), ktorého sa zúčastnilo už 702 profesorov.

V tejto oblasti pastoračnej formácie treba vynaložiť viac úsilia o systematickosť ponúk, o ich praktický dosah na každodenný život jednotlivých diel, o koordináciu a sprostredkovanie iniciatív a programov, o aplikovanie modelu saleziánskej pastoračie mládeže, ktorý by podporoval jednotnejšiu a celistvejšiu víziu pastoračie. Ďalej treba dbať na prácu v tímoch a na ich vzájomné prepojenie, na rozvoj nových vhodných metodológií, aby sa mohla pozitívne zvládnuť zložitost' mládežníckej pastoračie a prekonať sektorovost'.

Zvlášť treba sledovať strategický cieľ pastoračnej formácie saleziánov, aby sa mohli stať animátormi nového modelu pastoračie mládeže a prijať svoju špecifickú úlohu podnecovateľov a vodcov saleziánskej a pastoračnej formácie spolupracovníkov.³⁵

³⁵ Porov. 24. GK, č. 159.

3. SEKTORY SALEZIÁNSKEJ PASTORÁCIE MLÁDEŽE

Saleziánska pastorácie mládeže sa uskutočňuje v určitej oblasti rozličnými spôsobmi, ktoré „určujú predovšetkým potreby tých, ktorým sa venujeme“ (S 41) a prostredí, v ktorom mladí ľudia žijú, predovšetkým v prostredí ekonomickej, politickej a kultúrnej chudoby. Prostredníctvom mnohotvárnosti diel a služieb sa prejavuje jej jednota a zároveň jej bohatstvo. Každé dielo a štruktúra prináša do celku svoju osobitosť a prispieva tak k uskutočňovaniu oratoriánskeho kritéria podľa 40. čl. Stanov. Aby sa táto jednota saleziánskej pastorácie v určitej oblasti a v miestnej cirkvi mohla uskutočniť, jednotlivé diela a služby, ktoré sú súčasťou saleziánskej prítomnosti na konkrétnom území, treba chápať vo vzájomných vzťahoch a dopĺňovaní sa.³⁶

3. 1. Oratóriá a mládežnícke strediská

Oratórium vzniklo ako prvé a je prototypom každého saleziánskeho diela. Je to aj historicky prvá forma saleziánskej prítomnosti medzi mladými. Avšak dnešné oratórium má mnohotvárne formy a charakteristické črty, pretože sa usiluje odpovedať na potreby a očakávania mladých a osloviť ich čo v najväčšom počte, predovšetkým tých najchudobnejších a najnúdznejších.

V decembri 2007 bolo v Kongregácii 635 sviatočných (alebo víkendových) oratórií,³⁷ 164 denných, ktoré ponúkajú svoje služby chlapcom a dievčatám mimo ich školskej dochádzky a 529 stredísk mládeže pre dospievajúcich a mladých. Mnohé z nich ponúkajú mladým nezamestnaným a tým, ktorí majú ťažkosti v škole, možnosť získať základné vzdelanie alebo sa pripraviť na vstup do sveta práce. Niektoré sa usilujú pomôcť mladým ľuďom, ktorí sa nachádzajú v situáciách veľmi vážneho sociálneho ohrozenia.

Táto rozličnosť foriem predstavuje veľké bohatstvo, ponúka najrôznejšie možnosti kontaktu s veľkým množstvom detí, dospievajúcich a mladých, a je obrovským výchovným zdrojom. Nesie však i riziko, že sa dynamika oratória sústreďí takmer výhradne na herné a rekreačné aktivity a tým sa súčasne obmedzia špecifické výchovné a formačné aktivity. Preto sa mnohé provincie usilovali **znovu premyslieť totožnosť oratória a mlá-**

³⁶ Porov. DICASTERO PER LA PASTORALE GIOVANILE. *La Pastorale Giovanile Salesiana. Quadro di riferimento fondamentale*. Seconda edizione, Rím 2000, s. 63 – 64.

³⁷ Čísla v tejto a ďalších kapitolách sú prevzaté z *Dati statistici. Allegato alla Relazione del Rettor Maggiore*. CG 26, Rím 2008.

dežníckeho strediska, a obnoviť jeho pôvodnú pastoračnú metodológiu. Zapojili do spoločného úsilia saleziánske a výchovno-pastoračné komunity a rôzne skupiny saleziánskej rodiny. Ide o skutočnosť, ktorú treba podporovať a sprevádzať.

Vidno snahu otvoriť oratóriá a strediská mládeže **všetkým mladým ľuďom**, najmä chudobným a ohrozeným. Títo nemajú možnosť zaradiť sa do iných výchovných štruktúr a ponúk, a tak sa oratórium stane misijnou hranicou kresťanského spoločenstva. Hľadá sa pastoračná metodológia, ktorá by zodpovedala najbezprostrednejším potrebám veľkého množstva mladých ľudí, pričom by sa však nezabúdalo na náročné ponuky pre tých, ktorí sú ochotní vydať sa náročnejšou cestou.

Aj Oratórium na Valdoccu ponúkalo zábavu a základné vzdelanie pre všetkých, ale zároveň tým najlepším predkladalo náročné ponuky formácie a kresťanskej angažovanosti. Bola v ňom dynamika, ktorá v mladých ľuďoch vyvolávala túžbu rásť a prehľbovať vlastnú formáciu: prechádzať od obyčajných potrieb, akými sú šport alebo vzdelanie, k systematickejšiemu a hlbšiemu úsiliu o ľudskú a kresťanskú formáciu; z konzumentov aktivít sa z nich stávali ich protagonisti a animátori, menili sa na tvorcov výchovného prostredia v službe svojich kamarátov. Ako túto charakteristickú črtu našich začiatkov uskutočňovať dnes v našich oratóriách?

Ďalšou súčasnou výzvou je snaha utvoriť z oratória a strediska mládeže skutočnú **výchovnú komunitu so silnou totožnosťou a formačnou dynamikou**, ktorá sa prejavuje v hlboko ľudskom a kresťanskom prostredí. Mladí sa tu môžu tešiť významnej prítomnosti saleziánov a vychovávateľov, ktorí s nimi prežívajú ich život, nachádzajú tu rôzne výchovné ponuky podľa svojej reálnej situácie a potrieb. Rozvíja sa tu spoluzodpovednosť laikov a mladých animátorov okolo spoločne uskutočňovaného saleziánskeho výchovno-pastoračného projektu, pracuje sa na formačnej dynamike a primeranom sprevádzaní skupín i jednotlivcov, aby si osobne osvojili rôzne ponuky a možnosti.

3. 2. Farnosti zverené saleziánom

Viacerí saleziáni pracujú predovšetkým vo farnostiach, ktoré boli zverené Kongregácii, a v misijných farnostiach. V uplynulých troch rokoch sa počet farností podstatne zvýšil. V roku 2007 existovalo 1 212 farností, v ktorých sa viac ako 3 000 saleziánov pastoračne stará o viac ako 11 miliónov veriacich.

Väčšina z týchto farností sa nachádza v ľudových štvrtiach alebo v oblastiach prvej evanjelizácie. Na mnohých miestach je farnosť zverená saleziánom spojená s oratóriom, školou alebo strediskom sociálnej pomoci, v ktorých sa osobitne prihliada na ohrozenú mládež. Saleziáni sú tak priamo včlenení do štruktúr miestnych cirkví a svojou originálnou a špecifickou charizmou sú pre ne prínosom.

Provincie často nevenujú tejto časti saleziánskej pastorácie dostatočnú pozornosť, málo ju sprevádzajú a koordinujú, hoci je veľký počet farností zverených Kongregácii. V týchto rokoch sa organizujú pravidelné stretnutia farárov a saleziánov pracujúcich vo farnostiach s cieľom formovať ich a koordinovať ich prácu, rovnako sa tiež uskutočňujú aj medziprovinciálne alebo národné stretnutia s cieľom spoločne prehĺbiť niektoré dôležité výzvy našej saleziánskej prítomnosti. Zostáva však ešte mnoho, čo treba vykonať a zlepšiť.

Tu sú niektoré aspekty, ktoré musíme naliehavo prehĺbiť:

1. **Zabezpečiť saleziánsku totožnosť pastoračnej práce** vo farnostiach. To si vyžaduje, aby sa v živote a poslaní farského spoločenstva uskutočnili niektoré charizmatické voľby; ide najmä o tieto skutočnosti:

– Budovať farnosť ako spoločenstvo veriacich, ktoré animuje saleziánska rehoľná komunita: spoločenstvo zložené z menších skupín a malých spoločenstiev, v ktorých sa viac komunikuje, angažovanosť je intenzívnejšia, účasť úprimnejšia a medzi skupinami a ľudským i spoločenským prostredím farnosti existuje viditeľný vzťah.

– Všetkým predkladať systematickú ponuku evanjelizácie a výchovy k viere prostredníctvom pastorácie, ktorá je misijnejšia: usiluje sa totiž prísť do kontaktu so všetkými, predovšetkým s mladými a so vzdialenými. Takáto pastorácia sa často môže stať prvým miestom sympatického a významného stretnutia sa s Cirkvou, pričom predkladá evanjelizačné ponuky alebo ponuky prvého ohlasovania tým, ktorí sú vzdialení. Súčasne však uvádza do života systematický a postupný itinerár výchovy k viere, najmä pre mladých a rodiny.

– Prednostne sa venovať mladým, vďaka ktorým pastorácia mládeže nebude len jedným zo sektorov, ale kvalitou, ktorá charakterizuje celý život farnosti takým spôsobom, že sa mladí v saleziánskej farnosti budú cítiť „doma“.

2. Ďalšia dôležitá výzva: podporovať takú **pastoračnú metodológiu**, ktorá bude **misijnejšia a saleziánska**. Preto treba pestovať vnímavosť pre výchovu, ktorá prijíma ľudí, najmä mladých, takých, akí sú, a prebúda

v nich túžbu otvoriť sa viere a nechať sa zapojiť do stálej a postupnej cesty kresťanského života v súlade so starosťami a skúsenosťami ich každodenného života. Táto pastoračná metodológia v podstate má objavovať zrnká evanjelia a pôsobenia Ducha Svätého.

3. Farským spoločenstvám treba pomôcť vypracovať **jednotný, celkový a pre všetkých prijateľný pastoračný projekt**, ktorý má byť základným rámcom jednoty a kontinuity pre všetky ponúkané iniciatívy.

Aby bolo možné postupovať týmto smerom, nevyhnutne treba dbať o pastoračnú formáciu saleziánov, ktorí sa venujú animácii farností, a laických spolupracovníkov, a tiež o provinciálnu koordináciu, schopnú farské komunity sprevádzať a podporovať.

3. 3. Školy a svet školskej výchovy

Saleziánska prítomnosť na poli školskej výchovy je jedna z najkomplexnejšej, najvýznamnejšej a najrozšírenejšej prítomnosti.

V roku 2007 Kongregácia zodpovedala za 1 208 školských inštitúcií na rôznej úrovni, ktoré mali viac ako milión žiakov, a to predovšetkým v predpubertálnom veku. V ostatnom šesťročí podstatne vzrástol počet žiakov vyšších škôl, najmä univerzitných. Na školách pracuje 2 286 saleziánov na plný úväzok, 1 364 na čiastočný úväzok a veľký počet laikov, ktorých je takmer 60 000.

Saleziánska škola je vo svete výchovy a kultúry významnou kresťanskou prítomnosťou, ktorá pomáha mladým ľuďom dôstojne sa pripraviť na život, utvárať zmýšľanie a pretvárať spoločnosť podľa ľudských a kresťanských hodnôt; preto je podstatným nástrojom evanjelizácie. V mnohých krajinách Ázie alebo Afriky je škola často jediným povoleným dielom Cirkvi a kresťanská komunita v ňom ponúka svedectvo nezištnej služby v tých najchudobnejších častiach spoločnosti; vytvára ľudské prostredie preniknuté hodnotami evanjelia, vydáva tiché svedectvo o Ježišovi Kristovi a je tiež cennou možnosťou ako miestnym kresťanským rodinám umožniť kresťanskú výchovu detí.

Kongregácia v týchto rokoch vynaložila nemalé úsilie na obnovu svojej prítomnosti na tomto poli, a to predovšetkým v nasledovných základných aspektoch:

1. **Výchovná a pastoračná kvalita** prostredia, programov a ponúk, ktoré sa predkladajú, metodológie, ktorá sa používa, štruktúr a materiálnych zdrojov i osôb, ktoré tu pracujú. Základom je saleziánsky výchovno-pasto-

račný projekt, ktorý je operatívny a má na ňom účasť celá výchovná komunita. Projekt vlastne usmerňuje a vedie každodennú dynamiku školy.

V tomto zmysle je dôležité prekonávať nebezpečenstvo, že sa školská pastorácia bude pokladať iba za jeden zo sektorov, namiesto toho, aby bola kvalitou celého života školy, kultúry, metodológie, vzťahov, ponúk atď., ktoré škola predkladá a vykonáva. Dokumenty to síce jasne hovoria, ale ide o výzvu, ktorú treba uskutočniť v praxi každodenného života výchovnej komunity.

2. **Výchovno-pastoračná komunita:** školy treba budovať ako spoločenstvo ľudí v službe výchovy a evanjelizácii mladých, a nielen ako obyčajnú inštitúciu výchovných služieb. Škola je výchovno-pastoračným spoločenstvom vtedy, ak jej jadro tvoria ľudia, predovšetkým mladí ľudia, ktorých spájajú medziludské vzťahy, uznávajú hodnoty saleziánskej pedagogiky a spirituality a všetci sú v rôznych funkciách zapojení ako protagonisti.

3. Škola ako **platforma účinnej a bežnej evanjelizácie**, ktorá predovšetkým rozvíja a odovzdáva kultúru a zmysľovanie inšpirované hodnotami evanjelia. Saleziánska pastorácia mládeže na poli výchovy má v mladých ľuďoch roznečovať nielen kresťanský život, ale aj kultúru inšpirovanú vierou a evanjelióvymi hodnotami ako alternatívu kultúre prostredia, ktorá sa často vyznačuje sekularizmom, relativizmom, subjektivismom a konzumizmom.

Nie vždy sa obsahu kultúry, ktorý škola v každodennom živote predkladá prostredníctvom rôznych predmetov, metód, prostredí, venuje dostatočná pozornosť, aby tak bola zaistená spojitosť medzi odovzdávanými vedomosťami alebo používanými metódami a hodnotami kresťanskej viery a aby potom mohla účinne stvárňovať osobný, odborný a spoločenský život osôb. Tak by sa vytvoril obohacujúci vzťah medzi vierou a kultúrou.

4. Škola, ktorá má porozumenie **a je otvorená pre najchudobnejšiu mládež**; škola s takou dynamikou a metodológiou, ktorá predchádza školskému neúspechu, prekonáva ho kurzami doučovania, večernou školou pre mladých mimo vyučovacieho času atď.; škola, ktorá prostredníctvom rôznych predmetov a ponúkaných aktivít podporuje kontakt a začlenenie sa do spoločnosti s cieľom objaviť a odstrániť príčiny existujúceho odsúvania mládeže na okraj spoločnosti (sociálna emarginácia); škola, ktorá podporuje kultúru dialógu, spolupráce, solidarity, prijímanie odlišného.

Rôzne regióny Kongregácie počas uplynulých rokov systematicky a neprerušene uviedli tieto ciele do praxe. Príkladným je proces, ktorý saleziáni spustili v Južnej Amerike počnúc kontinentálnymi stretnutiami v Cum-

bayá (1994 a 2001) a Brazílii (2008). Závěry těchto setkání potom přehlíbili různé provinciální i regionální týmy, pretlmočili ich do konkrétných programů, které usměrňují činnost různých výchovných komunit a pomáhají im overovat a pretvárat ich výchovnú prax. Takýto přístup sa na juhoamerickom kontinente uskutočňuje spoločne s rôznymi skupinami saleziánskej rodiny, ktoré sú zriaďovateľmi škôl.

Niečo podobné sa prostredníctvom medziprovinciálnej a národnej koordinácie deje aj v Európe (setkautia v Ríme 1994 a 2000, v Krakove 2004 a v Seville 2010) a tiež v južnej Ázii.

Vychádzajúc z týchto cieľov v Brazílii saleziáni a dcéry Márie Pomocnice vytvorili sieť saleziánskych škôl, v ktorej sa uskutočňuje formácia profesorov a spoločne sa zostavujú učebnice podľa princípov saleziánskej pedagogiky.

Tento proces obnovy si zaiste vyžaduje systematickejšiu permanentnú formáciu vychovávateľov. Okrem úsilia provincií zabezpečiť dobrú výchovu a saleziánsku formáciu prostredníctvom systematických programov sa v niektorých provinciách a zónach rozvinuli rôzne strediská a projekty saleziánskej výchovnej a pastoračnej formácie laických spolupracovníkov, najmä učiteľov na našich školách.

3. 4. Učňovské strediská a príprava mladých do sveta práce

Saleziánska kongregácia bola už od svojich začiatkov známa a oceňovaná pre svoje centrú odbornej formácie (učňovské školy a strediská). V nich sa najchudobnejším mladým ľuďom, ktorí často už od malička museli pracovať a pomáhať rodine alebo nemali možnosť absolvovať normálnu školskú dochádzku, poskytovala ľudská formácia a kvalitná príprava na prácu, ktorá by im umožnila zodpovedne sa pripraviť na svoju budúcnosť. Aj dnes nám mnohé krajiny, ktoré inak neprijímajú oficiálne evanjelizačné pôsobenie Cirkvi, zverujú diela odbornej formácie, prostredníctvom ktorých môžeme vydávať tiché, ale jasné svedectvo o evanjeliu Ježiša Krista.

Diela odbornej formácie sú dnes veľmi rozmanité, od technicko-odborných škôl, ktorých je okolo 180 a v ktorých sa mladým ľuďom ponúka systematická stredoškolská formácia a umožňuje sa im ďalší rozvoj na vysokých školách, až po učňovské strediská (457), ktoré mladým ľuďom ponúkajú kvalitnú prípravu na prácu podľa štátom uznaných osnov. Spomedzi týchto škôl si osobitnú pozornosť zasluhuje 46 poľnohospodárskych škôl.

Na poli neformálnej odbornej formácie sa v týchto rokoch rozvinulo asi 300 malých prípravných pracovných stredísk, ktoré mladým robotníkom alebo tým, ktorí sa pripravujú na prácu, ponúkajú krátke a veľmi praktické kurzy, aby v nich získali potrebnú pracovnú kvalifikáciu.

Tieto strediská odbornej formácie často podnecujú a podporujú konkrétne iniciatívy na podporu zamestnanosti mladých robotníkov, strediská vzájomnej pomoci, remeselnícke strediská a iné podobné iniciatívy, aby uľahčili zamestnanosť najchudobnejších mladých ľudí.

V moderných rýchlo sa rozvíjajúcich spoločnostiach je svet techniky a práce sektorom, ktorý prežíva hlboké a rýchle zmeny; preto ak chce odborná formácia skutočne pomôcť mladým ľuďom začleniť sa do tohto nového sveta, musí sa sama stále obnovovať v svojich programoch, metódach a nástrojoch.

Vďaka týmto skutočnostiam odborná formácia potrebuje osobitnú pomoc a orientáciu, najmä v týchto aspektoch:

1. Podporovať **integrálnu formáciu mladých**. Ľudská, morálna a duchovná formácia je rovnako dôležitá ako formácia technická a odborná. Žiak učňovského strediska dona Bosca má často prednosť pred ostatnými nie preto, čo sa naučil a pre svoju kvalifikáciu, ale pre kvalitu svojej osobnosti. Tým samozrejme nechceme povedať, že odborná kvalita je niečo druhoradé. Cieľom saleziánskeho učňovského strediska je totiž pripraviť mladého človeka tak, aby si mohol nájsť prácu v súlade s absolvovaným vyučovaním. Celkové formačné kurikulum sleduje práve tento cieľ. Preto je nevyhnutné, aby každé stredisko malo výchovno-pastoračný projekt, ktorý účinne riadi jeho každodennú činnosť.

2. Vo výchovnej úlohe technicko-odborných škôl treba posilňovať **procesy personalizácie**. Dnes už nestačí len dobrá technická a odborná príprava. Stále žiadanejšie sú osoby schopné samostatne premýšľať, ktoré majú intelektuálny záujem a zdravý kritický úsudok; osoby schopné vytvárať pozitívne, stabilné a účinné vzťahy a spolupracovať na spoločných projektoch; osoby schopné čeliť konfliktom a ich riešiť, s fantáziou a tvorivo zvládať prichádzajúce zmeny. Tieto nároky a požiadavky pociťujú i samotní mladí ľudia, ktorí túžia po tom, aby vychovávatelia venovali ich životu väčšiu pozornosť. Preto je dôležité podporovať chvíle a situácie, v ktorých môže prebiehať osobná komunikácia a je možné vytvárať vzťahy medzi vychovávateľmi a žiakmi, s rodinami, so sociálnym prostredím; okrem toho treba pestovať také výchovné zameranie, ktoré osobu rešpektuje, no zároveň aj od nej vyžaduje; no a nakoniec treba napláňovať morálnu formáciu

a výchovu k hodnotám, formáciu skutočne osobnú, komunitnú i solidárnu.

3. V rôznych výchovných procesoch rozvíjať **systematickú a prehĺbenú sociálnu formáciu**, ktorej ovocím bude vytvorenie solidárnejšej mentality a väčšia schopnosť účinne sa angažovať za spravodlivosť. Keď ide o obrovskú výzvu chudoby, 23. GK hovorí o formácii sociálneho rozmeru lásky ako o základnej úlohe, ktorou výchova k viere nadobudne konkrétny a dôveryhodný rozmer.³⁸

Tu sú niektoré prvky, ktoré by v tejto formácii nemali chýbať:

- primeraná znalosť zložitej sociálno-politickej skutočnosti, treba začať najbližšími a najbezprostrednejšími úrovňami;
- komplexné a systematické uvedenie do sociálneho učenia Cirkvi ako kľúča, ktorým možno túto skutočnosť pochopiť a ako ukážky ideálnych cieľov, ku ktorým má smerovať každodenné úsilie človeka;
- poviesť mladých ľudí do situácií, ktoré vyžadujú solidárny prístup a pomoc, predovšetkým keď ide o svet práce, ako je napríklad dráma nezamestnanosti mladých, vykorisťovanie, emigrácia, rasizmus a podobne.

4. Rozvíjať v našej výchovnej ponuke **pedagogiku práce** ako dôležitý prvok integrálnej ľudskej formácie a prekonávať tak príliš intelektuálnu a selektívnu pedagogiku. Mnohí mladí ľudia sú vystavení neúspechu v škole alebo ho už aj zažili a majú problém osobne sa integrovať, najmä do rodiny a spoločnosti. Pozitívna, naplánovaná a ďalšími výchovnými kritériami zabezpečená pracovná skúsenosť môže byť pre nich výbornou príležitosťou na to, aby sa znovu postavili na nohy; mladý človek môže znovu získať sebaúctu, objaviť svoje schopnosti a dary, byť motivovaný formovať seba.

To si vyžaduje, aby sme vo výchovnej ponuke dávali široký priestor skúsenosti s prácou, služby spoločenstvu, práci v neziskových organizáciách... a hodnotili v nich predovšetkým osobnú realizáciu a službu všeobecnému dobru. Preto je potrebné podporovať predovšetkým kvalifikované a významné kontakty s osobami, inštitúciami a prostredím sveta práce, zdôrazňovať dialóg, výmenu, vzájomné poznávanie a formačnú spoluprácu.

5. Ponúkať **proces evanjelizácie, ktorý je reálne začlenený do výchovnej a pracovnej dynamiky**. Všetka naša činnosť v prospech mladých robotníkov má svoj cieľ v evanjelizácii, ktorá je však skutočne integrovaná do ich sveta.

Takýto projekt evanjelizácie musí osobitne dbať o nasledovné aspekty:

- ponúkať učňom humanistický a evanjeliový pohľad na sociálnu i ekonomickú skutočnosť a na svet práce prostredníctvom vyučovania na hodi-

³⁸ Porov. 23. GK, č. 204.

nách náboženstva alebo morálnej formácie a štúdiom sociálneho učenia Cirkvi;

- ponúkať duchovné skúsenosti a zážitky otvorenia sa Bohu, či už v bežnom živote alebo v niektorých jeho špecifických chvíľach a postupne dávať podnet na modlitbu a slávenie;

- ponúkať aj skúsenosť nezištnej a solidárnej služby chudobným, začať tými, ktorí žijú v našom prostredí;

- ponúkať priame chvíle evanjelizácie a výchovy k viere prostredníctvom skupín, primerane ich vnímaniu a potrebám;

- spojiť sa s pastoračnými iniciatívami Cirkvi vo svete práce a umožňovať mladým ľuďom, aby sa ich mohli zúčastniť.

6. Významným ukazovateľom kvality a účinnosti prijatej formácie je miera ľahkosti, s akou žiaci, ktorí dokončili svoju formáciu, **nájdu zamestnanie**, a tiež to, nakoľko budú schopní pretvárať spoločnosť, do ktorej sa zaradili, na lepšiu. Preto treba rozvíjať úzku spoluprácu so svetom priemyslu a podnikania, spolupracovať pri ponúkaných programoch praktickej praxe a školeniach pre učiteľov, vyhľadávať poradenstvo v procese obnovy a modernizácie, predovšetkým pre mladých, ktorí už pracujú, spoločne pripravovať plán stálej formácie spolu s podnikmi a firmami, podporovať iniciatívy na sprevádzanie mladých ľudí pri ich prvých krokoch začlenenia sa do sveta práce.

Z tohto hľadiska môžu mať veľký význam a veľmi pomôcť bývalí žiaci: môžu byť vynikajúcim mostom medzi školou a svetom práce, do ktorého sú už začlenení; môžu spolupracovať na výchovnom poslaní školy prostredníctvom odbornej práce alebo dobrovoľnej služby; mnohí potom môžu pomáhať mladým ľuďom končiacim štúdium, že ich budú sprevádzať pri ich zaradení do sveta práce, napríklad rôznymi zamestnaneckými iniciatívami, vytváraním burzy práce a podobne.

V Kongregácii na poli odbornej formácie už existujú úžasné skúsenosti: špičkové technické školy vzhľadom na pokrok, ktoré nielenže mladým ľuďom ponúkajú formáciu vysokej kvality, ale rovnako rozvíjajú najrôznejšie iniciatívy, ktorými im pomáhajú dôstojne sa začleniť do sveta práce.

Práve pre dôležitosť, ktorú odborná formácia zaujíma v našom poslaní výchovy najchudobnejšej mládeže a pre ťažkosti a výzvy, ktorým musí mládež dnes čeliť v rýchle sa rozvíjajúcej spoločnosti, nevyhnutne ju treba podporiť snahou o väčšiu koordináciu medzi rôznymi strediskami ako v provincii, tak na národnej i regionálnej úrovni. Treba umožňovať výmenu skúseností, projektov a zdrojov, podporovať intenzívnu spoluprácu me-

dzi rozvinutejšími a zaostalejšími strediskami, najmä keď ide o formáciu učiteľov, skvalitňovanie programov a metód... v snahe spoločne hľadať cesty a iniciatívy, ktoré by zabezpečili podporu a stálu obnovu stredísk.

V uplynulých rokoch Oddelenie pre pastoráciu mládeže organizovalo v tomto zmysle rôzne iniciatívy, ale zaiste treba urobiť omnoho viac.

3. 5. Univerzitné prostredie: pastorácia na internátoch a iné formy saleziánskej prítomnosti vo vysokoškolskom prostredí

Z rozhodnutia hlavného predstaveného Oddelenie pre pastoráciu mládeže prevzalo na toto šesťročné animáciu saleziánskych vysokoškolských inštitúcií (Istituzioni Universitarie Salesiane (IUS) – Saleziánske vysokoškolské inštitúcie (SVI)). Cieľom tohto rozhodnutia je prijať a realizovať totožnosť a politiku, ktoré schválil hlavný predstavený a jeho rada pre saleziánsku prítomnosť vo vyššom vzdelávaní prostredníctvom „Spoločného programu 2“ (2003 – 2008). Vypracovalo ho zhromaždenie SVI. Tento program zodpovedá trom strategickým cieľom:

1. **Formácia personálu.** Prebieha predovšetkým za pomoci virtuálneho kurzu SVI, tzv. „Koooperatívna výučba a technológie výchovy v saleziánskom štýle na univerzitách (SVI)“. Ide o systematický a profesionálne realizovaný projekt, ktorého sa v relatívne krátkom čase zúčastnil vysoký počet profesorov SVI (asi 3 000); mal rovnako silný dopad na obnovu samotných SVI a na pozitívny rozvoj „Spoločného programu 2“; bez tejto ľudskej platformy, ktorá sprostredkúva hodnoty saleziánskej výchovy, by dosiahnutie úspechu tohto programu bolo veľmi ťažké.

Špecifickým rozvojom SVI je „Formačný virtuálny kurz pre profesorov saleziánskej školy v Južnej Amerike“, ktorý mnohé SVI realizovali v spolupráci s Odborom pre pastoráciu mládeže a Komisiou pre saleziánsku školu v Južnej Amerike. Jeho zámer je posilniť totožnosť a výchovnú kompetenciu profesorov tým, že medzi nimi vytvára kultúru spolupráce a skupinovej práce, rozvíja nové zdroje pre výchovnú činnosť v školách podľa smerníc Druhého amerického stretnutia saleziánskej školy (Cumbayá II). Na prvom kurze (2006 – 2007) sa zúčastnilo 702 profesorov.

2. Druhá vetva má zabezpečiť základy inštitúcií podľa pokynov **referenčného rámca dokumentov o totožnosti a strategických zámeroch**. Obsahuje tri základné prvky alebo piliere:

– „navigačnú mapu“, to znamená sériu nástrojov a procedúr, ktorými možno garantovať smerovanie a riadenie inštitúcií v súlade so základným

rámcom totožnosti a „politických“ rozhodnutí;

- ľudské zdroje, riadenie personálu a vedúcich, úloha saleziánskej komunity;

- ekonomické zdroje, fondy a výroba zdrojov, ekonomické používanie zdrojov, politika investícií, spolupráca a podobne.

Základnou úlohou SVI v týchto rokoch bol práve rozvoj tejto druhej vetvy. Šlo o náročnú, systematickú a dobre sprevádzanú cestu. Odpoveď zo strany SVI bola dobrá, ale nejednotná; väčšina sa zúčastnila iniciatívy veľkodušne a podľa požadovaných podmienok; zapojila sa aj veľká skupina vedúcich pracovníkov, ktorej predsedal sám hlavný predstavený. Účasť na seminároch v São Paulo, Lime, El Salvadore a na konferenciách (Chile 2004, Guatemala 2006, Porto Alegre 2009) bola uspokojivá. Konečný výsledok (vypracovanie „navigačnej mapy“), i keď je záslužný, čo do kvantity (prezentovalo ho viac než 50 % SVI) i čo do kvality (išlo o prvý pokus), ešte stále poukazuje na veľké ťažkosti pri uskutočňovaní opravdivého procesu strategického plánovania na univerzitách.

3. Tretia vetva vyjadruje podporu ***vztahov medzi jednotlivými sektormi SVI***. Ide o veľmi konkrétnu a dôležitú iniciatívu, aby sa medzi SVI vytvorila skutočná vedecká komunita, spolupracujúca na projektoch, na ktorých sa zúčastňujú rôzne univerzity, a tak sa dospelo k vytvoreniu a riadnemu fungovaniu skutočnej siete saleziánskych univerzít kvalitatívne prítomných vo vedeckom svete spolu s prínosom našej výchovnej a mládežníckej charizmy. V súčasnosti existuje skupina virtuálneho kurzu na formáciu personálu, skupina „IUS-Engineering“ a skupina „IUS-Education“; pripravujú sa skupiny „IUS-pastoračnej formácie“ a „IUS-nové technológie“.

Prostredníctvom rozvoja tohto programu SVI rastú nielen kvantitatívne (v roku 2006 išlo o 61 vysokoškolských inštitúcií rôznej úrovne: 19 v Amerike, 25 v Indii, 9 v Európe, 5 vo Východnej Ázii a Oceánii, 1 v Afrike), ale predovšetkým sa konsolidujú a rastú v kvalite, najmä v Amerike a v Európe. Vďaka tejto ceste sa premieňa spôsob vnímania a poňatia saleziánskej prítomnosti v univerzitnom prostredí a podnecujú sa nové formy univerzitnej prítomnosti a riadenia prostredníctvom úsilia inštitúcií o vypracovanie „navigačnej mapy“.

Na všetkých SVI sa vytvárajú ľudské platformy, ktoré realizujú saleziánske poslanie, vízie a univerzitné projekty; tieto skupiny sa stávajú schopnými animačnými jadrami akademickej komunity, promótorami a vedúcimi silami obnovy inštitúcií. Rovnako vzniká väčšia spolupráca medzi

SVI, prekonáva sa uzavretosť a podporuje sa v nich spoločné vedomie a chápanie jedného celku.

V roku 2007 sa uskutočnilo 5. zhromaždenie SVI, na ktorom bol vypracovaný „Spoločný program 3“. Tento program sa znovu vracia k cieľom a prehlbuje doteraz uskutočnené kroky.

3. 6. Pozornosť venovaná mládeži na okraji spoločnosti

Pozornosť venovaná mládeži v situáciách ohrozenia bola vždy charakteristickou črtou saleziánskej pastorácie. Nová situácia našej spoločnosti nás vyzýva hľadať nové odpovede. Rastúca chudoba až do tragických rozmerov zasahuje mnohé osoby i spoločenstvá, medzi ktorými je veľký počet mladých a stáva sa štrukturálnou a globálnou skutočnosťou. Môžeme rovnako hovoriť o „nových druhoch chudoby“ a teda o „nových formách sociálneho odsunutia na okraj spoločnosti“; z nich nás zasahujú predovšetkým tie, ktoré ohrozujú možnosť rastu mladých ľudí, čím sa dostávajú do veľmi ťažkých situácií a niektorí z nich sa stávajú obeťami delikvencie.

Najznepokojujúcejším prvkom je rozvoj takého zmýšľania alebo spôsobu chápania života (individualizmus, konzumizmus, absolútne vyhľadávanie účinnosti a vlastného prospechu...), ktorého dôsledkom je ešte väčšie odsunutie na okraj spoločnosti, chudoba a utrpenie, a to najmä v najslabších vrstvách spoločnosti, akou je mládež.

Preto sa za ostatných 50 rokov znásobili projekty, iniciatívy a diela usilujúce sa odpovedať na túto situáciu a ponúkať mladým ľuďom novú príležitosť: stavať svoj život pozitívne a zodpovedne sa začleniť do spoločnosti. Existujú „domovy rodinného typu“ na prijatie a výchovu detí a mladých ľudí v situácii vážneho ohrozenia (deti bez rodiny, deti ulice, deti obeť sexuálneho zneužívania alebo prostitúcie...); projekty zaoberajúce sa asistenciou, ochranou a výchovou pracujúcich detí a mladých robotníkov, ktorí sú nútení často už od malička tvrdo pracovať; takisto projekty zaoberajúce sa prijímaním a pomocou mladým ľuďom, ktorí sa stali obeťami drog alebo sa vrátili z väzenia... prijímaním a formáciou mladých emigrantov, ktorí sú často bez rodiny... a mnohým iným.

V saleziánskych provinciách vzrástla citlivosť na rôzne situácie chudoby a problémy mladých ľudí, ako aj angažovanosť v ich prospech. A to nielen prostredníctvom diel, projektov a špecifických zásahov v prospech mladých, ktorí sa v týchto situáciách nachádzajú, ale predovšetkým tým, že táto angažovanosť bola zaradená do výchovno-pastoračného projektu

provincie a že každá výchovná komunita venuje väčšiu pozornosť faktorom, ktoré sú príčinou odsúvania mladých na okraj spoločnosti. Táto pozornosť a úsilie sa v jednotlivých komunitách a dielach musia ešte rozvíjať; treba venovať väčšiu pozornosť kultúre a mentalite, ktorá sa v nich odráža, a podporovať rast kultúry solidarity a aktívneho občianstva; dôležité je aj prehĺbiť prácu v „sieti“ a v spolupráci s rôznymi dielami a službami v provinciách a ďalšími inštitúciami na danom území, dbať o výchovnú a saleziánsku formáciu a prípravu vychovávateľov na túto špecifickú úlohu.

Odbor pre pastoraáciu mládeže v tomto zmysle bol propagátorom alebo sprevádzal rôzne iniciatívy, napríklad európske stretnutia o emigrácii (Barcelona 2003); regionálne stretnutia o výchove a uvádzaní mladých do pracovného procesu (San Salvador 2004); stretnutia o výchovnej ponuke saleziánskej pedagogiky pre mladých ľudí v ohrození (Medellín 2006); stretnutia o odbornej formácii a uvádzanie do pracovného procesu (Afrika a Madagaskar – Johannesburg 2004). Existujú rôzne ďalšie regionálne alebo národné koordinácie, ktoré podporujú prácu v sieti a citlivé začlenenie sa do spolupráce so sociálnymi inštitúciami, ktoré na tomto poli pracujú: koordinácia YAR v Indii (Youth at risk), SCS v Taliansku, Plataforma Social v Španielsku a podobne.

Pri animácii koordinácie tohto sektoru osobitnú dôležitosť majú úrady pre plánovanie a rozvoj, ktoré zriadili mnohé provincie. Tieto úrady pomáhajú provinciám strategicky plánovať svoju činnosť na rozvoj a hľadať finančné zdroje na projekty. Je veľmi dôležité, aby tieto úrady pracovali spoločne s provinciálnymi delegátmi a tímom pre pastoraáciu mládeže a mohli sa tak projekty zaradiť do výchovno-pastoračného projektu provincie, a zároveň aby sa podporovalo systematické plánovanie a náročné overovanie cieľov výchovno-pastoračného projektu.³⁹

3. 7. Iná prítomnosť saleziánov a pružnejšie formy služby mladým

V zložitej a pluralitnej spoločnosti sme svedkami vzniku nových miest alebo foriem výchovy mládeže, ktoré ponúkajú životné vzory a štýly. Fascinujú masy mladých; stačí pomyslieť na paralelnú školu masmédií, združovanie sa okolo hudobných a športových záujmov, turistiku, nové formy sociálnej a cirkevnej služby a oblasti voľného času, ktoré sa stali novými miestami, kde mladí ľudia nachádzajú a uskutočňujú svoju totožnosť.

Ako odpoveď na túto novú situáciu sa v saleziánskom svete rozvinuli

³⁹ Porov. *Závery stretnutia o Úradoch pre plánovanie a rozvoj*. Rim, Generálny dom 2005.

nové spôsoby združovania mladých, nové formy výchovy, služieb a diel. Tieto sú pružnejšie a menej zložité, schopné odpovedať a prispôbovať sa menlivým potrebám a naliehavostiam s oveľa väčšou slobodou k činom a iniciatívam. Tieto jednotlivé skutočnosti sú postavené ani nie tak na konkrétnom stabilnom prostredí, ako skôr na možnosti komunikovať s prirodzeným prostredím mladých; uprednostňujú spontánnosť vzťahov a slobodu zapájania sa, zameriavajú sa na osoby, a nie na štruktúry a projekty; pestujú základný vzťah medzi rôznymi skutočnosťami a pracujú vo vzájomnom pôsobení s inými inštitúciami a službami na území, usilujúc sa ponúknuť globálnu odpoveď na konkrétnu situáciu. Je relatívne ľahšie zapojiť do nich aj samotných mladých s vedomím, že cesta, ktorú treba spolu prejsť, je v ich rukách.

Tu je niekoľko nových foriem prítomnosti medzi mladými:

Saleziánske mládežnícke hnutie

Jednou z najširších a najobsažnejších foriem prítomnosti medzi mladými je Saleziánske mládežnícke hnutie (SMH). Ide o hnutie výchovnej povahy, ktoré ponúkame všetkým mladým ľuďom, aby sa stali subjektmi a protagonistami svojho ľudského i kresťanského rastu, hnutie s misijným nadšením otvorené vzdialeným, ktoré má byť významným prvkom na danom území a v občianskej spoločnosti, začleneným a prispievajúcim faktorom do života miestnej cirkvi.

Skupiny a združenia mládeže, aj keď si ponechávajú svoju organizačnú samostatnosť, hlásia sa k saleziánskej spiritualite a pedagogike, a explicitne alebo implicitne vytvárajú saleziánske mládežnícke hnutie.

Na jeho animácii sa zúčastňujú rôzne skupiny saleziánskej rodiny, predovšetkým SDB a FMA. Silným momentom hnutia bolo Svetové fórum, ktoré sa slávilo v Turíne a v Ríme pri príležitosti Jubilejného roku 2000: zástupcovia rôznych provincií na miestach začiatkov saleziánskej charizmy hovorili o svojej skúsenosti s hnutím, o veľkých výzvach súčasného sveta mladých, o nových možnostiach služby a odpovedí. Fórum nakoniec všetkým mladým ľuďom hnutia ponúklo niekoľko línií angažovanosti do budúcich rokov. Toto záverečné posolstvo Svetového fóra predstavovalo základný rámec animácie, ktorá sa v týchto rokoch vďaka rôznym iniciatívam rozvinula:

– každoročné posolstvo hlavného predstaveného mladým ľuďom saleziánskeho hnutia pri príležitosti sviatku dona Bosca, ktoré má byť predmetom štúdia a uvažovania v skupinách;

- prehĺbenie totožnosti saleziánskeho hnutia (mnohé provincie vypracovali preukaz totožnosti SMH);

- rast protagonizmu mladých ľudí pri provinciálnej alebo medziprovinciálnej koordinácii hnutia (napr. výsledkom Confronta 2004 v minulom šesťročí bolo vytvorenie Európskej koordinácie SMH, ktorá spája mnohých mladých ľudí);

- mnohé provinciálne alebo regionálne stretnutia skupín SMH, ako napr. Campobosco v Španielsku a Portugalsku, početné púte mládežníckych skupín na miesta začiatkov saleziánskej charizmy, európske stretnutia ako Confronto a Eurizon, stretnutia skupín SMH v Argentíne, Brazílii, Boscoree pre skautov dona Bosca v Indii a podobne;

- úsilie o systematickú a prehĺbenú formáciu animátorov a v mnohých provinciách rozvoj „itinerárov kresťanskej formácie pre rôzne skupiny“; v rámci SMH rastú rôzne hnutia a združenia jednoznačne zamerané na evanjelizáciu;

- väčšie zapojenie SMH do miestnych cirkví a podobne.

SMH je slubnou skutočnosťou, ktorá zapája mnoho detí, dospievajúcich i mladých, avšak vyžaduje si stále systematickejšie a koordinovanejšie úsilie v oblasti evanjelizácie a kresťanskej formácie podľa hodnôt saleziánskej spirituality mládeže, starostlivosť o formáciu a osobné sprevádzanie animátorov, podnecovanie solidárnej služby voči ostatným mladým, najmä chudobným a ohrozeným, aktívnu a zodpovednú prítomnosť v rôznych prostrediach mládeže, v spoločnosti a v Cirkvi.

Počas posledného šesťročia sa predovšetkým zo strany európskych provincií zväčšili a prehĺbili ponuky pútí mládeže na saleziánske miesta v Turíne a Colle Don Bosco, duchovné stretnutia (duchovné cvičenia v saleziánskych miestach, pre mladých i dospelých ...), stretnutia saleziánskej formácie pre laických spolupracovníkov, formačné skúsenosti s mladými prednovicmi niektorých európskych saleziánskych provincií atď. Piemontská provincia (ICP) s pomocou európskych provincií vynakladá veľké úsilie, aby obohatila a lepšie koordinovala saleziánske tímy, animujúce Projekt Colle a Valdocco. Celá Kongregácia je im za to vďačná.

Zodpovední za Saleziánske domy spirituality v Európe sa v spolupráci s Inštitútom spirituality Saleziánskej pápežskej univerzity (UPS) venujú systematickému uvažovaniu (2004): vytýčili základné prvky saleziánskej spirituality mládeže, ktoré tieto domy ponúkajú a úlohy, ktoré má saleziánsky dom spirituality mať v pastoračnom projekte provincie.

Dobrovoľníctvo

V týchto rokoch sa v provinciách a SMH rozvinulo mnoho skupín a združení pracujúcich na báze dobrovoľníctva, najmä mladých. 24. GK uznala skutočnosť dobrovoľníctva za nový štýl otvorenosti voči druhým, a to najmä v oblasti chudoby a sociálneho odsúvania na okraj spoločnosti; ako výzvu proti panujúcej nespravodlivosti a egoizmu, ako dôležitý prostriedok nových povolání a kladné potvrdenie spoločnej výchovnej cesty mladých so saleziánmi.⁴⁰

Dobrovoľníctvo v Kongregácii rastie čoraz viac prostredníctvom mnohých skupín a organizácií. V niektorých regiónoch sa rozvíja predovšetkým miestne alebo národné dobrovoľníctvo, ktoré má misijný alebo sociálny ráz, alebo rozmer povolania (Amerika); inde je veľmi rozvinuté medzinárodné a misijné dobrovoľníctvo (Európa); iné krajiny zase dobrovoľníkov prijímajú (Afrika a Ázia). Saleziánske dobrovoľníctvo sa normálne uskutočňuje ako silná ponuka mladým ľuďom, ktorí absolvovali formáciu v pastorácii mládeže a pomáha im dozrievať a prehlbovať ich základnú voľbu povolania v angažovanom kresťanskom živote; často sa rovnako stáva významnou príležitosťou na kontakty a ponukou evanjelizácie mladých ľudí, ktorí prichádzajú mimo našich diel.

Oddelenia pre pastoráciu mládeže a pre misie vypracovali dokument *Dobrovoľníctvo v saleziánskom poslaní* a obohatili ho o príspevky Medzinárodného stretnutia 2001 a o skúsenosti provincií a saleziánskych nešťastných organizácií. Dokument obsahuje totožnosť saleziánskeho dobrovoľníctva, niektoré základné požiadavky a podmienky pre jeho rozvoj, formáciu a sprevádzanie dobrovoľníkov a podporu dobrovoľníctva v provinciách a v Kongregácii.

V roku 2007 bol tento dokument predstavený celej Kongregácii prostredníctvom siedmich regionálnych stretnutí, aby bol známy a skonkretizovaný prostredníctvom provinciálnych projektov ako súčasť saleziánskeho výchovno-pastoračného projektu provincie.

4. PERSPEKTÍVY SALEZIÁNSKEJ PASTORÁCIE MLÁDEŽE

Po predstavení toho, ako sa v súčasnosti rozvinula a ako vyzerá pastorácia mládeže v Kongregácii, a zároveň úprimne vďační Bohu za toľké dobro, ktoré medzi nami vzbudzuje pre dobro mladých, za príťažlivú silu dona

⁴⁰ Porov. 24. GK, č. 26.

Bosca a jeho charizmy, za veľkorysé nasadenie toľkých spolubratov, laických spolupracovníkov i samotných mladých, chcel by som vám teraz navrhnúť a podeliť sa s vami s niekoľkými perspektívami do budúcnosti, z ktorých mnohé už predložila 26. GK ako priority pre najbližšie roky.

4. 1. Pokračovanie v úsilí osvojiť si a praktizovať model saleziánskej pastorácie mládeže

Za ostatných 50 rokov sme videli ohromné úsilie Kongregácie o nové chápanie a obnovu jej pastoračnej a výchovnej praxe, aby mohla vernejšie odpovedať na nové potreby a očakávania mladých ľudí a na inšpirujúce hodnoty preventívneho systému dona Bosca. Dnes už máme k dispozícii súbory kritérií, ideových zámerov, strategických plánov a konkrétnych smerníc, ktoré tlmochia do dnešnej situácie ducha a vzor činnosti dona Bosca z prvého oratória – je to preventívny systém.

Celé toto úsilie o nové premyslenie výchovnej praxe súvisí s nevyhnutnosťou otvoriť sa novým schémam a praktikám, nadobudnúť nové zmýšľanie a novú formu organizovania prvkov, z ktorých sa skladá výchovný rozmer, novú metodiku a nový spôsob chápania našej prítomnosti medzi mladými... Všetky tieto skutočnosti si vyžadujú zamyslenie nad každodennou skúsenosťou, odvahu prijímať nové perspektívy a nové vnímanie, trpezlivosť pri pomalých zmenách spôsobov myslenia, postojov a spoločného prežívania, pretože tieto procesy zmien sa neuskutočňujú individuálne, ale v skupine.

Kongregácia má dnes operatívny model pastorácie mládeže, alebo inak povedané, konkrétnu formu usporiadania a organizácie rôznych prvkov svojej výchovnej a pastoračnej praxe, aby tak bola zabezpečená jej totožnosť, súvislosť s cieľmi projektu a jej organické usporiadanie. Ide o model, ktorý je verný inšpirujúcim princípom preventívneho systému dona Bosca a zároveň lepšie zodpovedá potrebám a situáciám dnešných mladých ľudí. Preto je naliehavé dôkladne poznať tento model, prijímať jeho víziu, a predovšetkým ho v rôznych prostrediach a kontextoch uvádzať do praxe. V uplynulých rokoch bolo v tomto smere vynaložené veľké úsilie, ale aj naďalej treba v ňom pokračovať a pomáhať jednotlivým saleziánom a miestnym komunitám, aby sa v praxi s týmto modelom konfrontovali. Naša pastorácia sa tak stane vernejšou a významnejšou.

– Dôležité je najmä prijať **jednotnú a organickú víziu** pastorácie zameranej na osobu mladého človeka, a nielen na diela a služby, a prekonať

v našej každodennej praxi uzatvorenosť do jednotlivých sektorov, ako to nasvedčuje každodenná prax v našich dielach.

- Rovnako treba posilniť **komunitný rozmer pastoračnej činnosti**, ktorý sa prejavuje najmä v úsilí o budovanie saleziánskeho diela ako výchovno-pastoračného spoločenstva, v ktorom sú na prvom mieste osoby a kde nad riadiacimi a organizačnými starosťami prevažujú osobné vzťahy, duch spoločenstva a spolupráca.

- Ďalším prvkom, ktorý zdôraznili posledné generálne kapituly, je **projektová mentalita**, čo znamená považovať pastoračnú činnosť nielen za súhrn rôznych medzi sebou nie príliš prepojených akcií a aktivít, ale za cestu, ktorá sa postupne rozvíja podľa presných a overiteľných cieľov.

S týmto všetkým súvisí väčšie **úsilie o pastoračnú formáciu saleziánov i laických spolupracovníkov**. V tomto smere existuje mnoho iniciatív, ktoré však treba naliehavo zosystematizovať a dať im kontinuitu, aby sa tak v každej výchovno-pastoračnej komunite vytvorilo jadro osôb úplne stotožnených s hodnotami a chápaním saleziánskej pastorácie, schopných povzbudzovať a viesť iných.

4. 2. Evanjelizujúca pastorácia jednoznačne orientovaná na ohlasovanie Krista a na výchovu mladých k viere

Výchovno-pastoračná činnosť Kongregácie všade rastie; potreby mladých ľudí a požiadavky spoločnosti a Cirkvi sú stále početnejšie a naliehavejšie. V snahe odpovedať na ne však riskujeme, že sa rozptýlime a srdce nášho poslania zostane skryté v tieni.

V mnohých spoločnostiach a kultúrach, v ktorých vykonávame našu výchovnú a pastoračnú službu, sa rozvíja kultúra, ktorá náboženstvo, a najmä kresťanstvo, vytláča na okraj spoločnosti; rozvíja sa aj životný štýl, ktorý podporuje šírenie hmotnej a duchovnej chudoby mnohých a podporuje tak rast faktorov sociálneho vylúčenia... Náboženské hodnoty a motívacie veriacich, ktoré boli kedysi evidentné a bolo ich možno vnímať i v službe výchovy a pozdvihnutia človeka, sa v tomto prostredí často zdajú byť úplne bezvýznamné alebo veľmi málo dôležité.

Táto situácia mnohých saleziánov a laických spolupracovníkov priviedla k obnove ich totožnosti povolania a k veľkorysej a obetavej výchovnej a pastoračnej službe; existuje však aj nebezpečenstvo „duchovnej povrchnosti, frenetického nadšeného aktivizmu, malomeštiackeho štýlu života, slabého evanjeliového svedectva, veľmi obmedzené alebo len čiastoč-

né plnenie poslania. Toto všetko sa premieta do neschopnosti preukázať identitu zasvätených osôb a tiež do nesmelého apoštolského pôsobenia“.⁴¹

Preto treba znovu objaviť korene a motor našej pastoračnej praxe, misijné nadšenie hesla „*Da mihi animas*“, ktoré jediné môže zabezpečiť jej významnosť a účinnosť, a sústrediť tak našu rôznorodú výchovno-pastoračnú činnosť na evanjelizáciu a výchovu k viere, kde všetko nachádza svoju jednotu a zmysel.⁴²

Vo svetle operačných línií, ktoré vzhľadom na témy evanjelizácie predložila 26. GK, uvediem niekoľko **priorít**, ktorými sa v budúcich rokoch bude musieť vyznačovať pastoračia mládeže:

1. **Misijnejšia pastoračia**, ktorá „*radostne a odvážne predkladá mladým spôsob, akým Ježiš Kristus prežíval svoj pozemský život*“.⁴³ Dnes už mladým ľuďom nestačí vytvoriť pozitívne prostredie s množstvom aktivít a ponúk, nestačí im jednoducho poskytnúť iba katechetickú formáciu alebo ich iba zvykať na náboženskú prax (modlitba a sviatosti); naopak je potrebné:

- robiť jasné a výslovné ponuky ohlasovania Ježiša Krista, ktoré v mladých ľuďoch prebudia túžbu spoznávať a nasledovať ho;

- učiť ich a uvádzať do kresťanskej modlitby, do čítania a rozjímania nad Božím slovom;

- prebúdať v nich túžbu, aby systematicky prehľbovali vieru, a pomáhať im utvárať vlastný život podľa hodnôt evanjelia.

2. **Evanjelizácia úplne začlenená do oblasti výchovy**. Saleziánska pastoračia mládeže žije a rozvíja sa na poli výchovy, usiluje sa v mladých ľuďoch nielen podnecovať kresťanský život, ale aj kultúru inšpirovanú vierou a evanjelióvymi hodnotami, ktorá je alternatívnou kultúrou prostredia poznačeného sekularizmom, relativizmom, subjektivismom, konzumizmom...

Saleziánske diela nevenujú vždy dostatočnú pozornosť obsahom kultúry, ktoré mladým v každodennom rozvoji ponúkajú, a nevedia vytvoriť súlad medzi odovzdávanými obsahmi alebo používanými metodológiami a hodnotami kresťanskej viery (stretnutie kultúry a viery) a zabezpečiť taký kresťanský život, ktorý by bol schopný evanjelióvo prenikať osobný, odborný i spoločenský život ľudí.

Dnes teda naliehavo treba pochopiť pastoračnú službu ako starostlivosť o integráciu evanjelizácie a výchovy podľa idey preventívneho systému:

- **evanjelizácia** schopná prispôbiť sa vývojovým podmienkam mla-

⁴¹ 26. GK, *Naliehavosť evanjelizácie*, č. 27.

⁴² Porov. *Záverečný príhovor hlavného predstaveného na 26. GK: prvý kľúčový pojem na pochopenie kapitulárneho dokumentu Zapáliť srdce spolubratov*.

⁴³ Porov. 26. GK, *Naliehavosť evanjelizácie*. Operačná línia 5, č. 36.

dého človeka: teda ochotná dbať o rozvoj základných ľudských postojov, umožňujúcich mu osobne sa otvoriť Bohu a stretnúť sa s Ježišom, vnímavá na hodnoty a predstavy o živote, ktoré mladí ľudia prežívajú, a schopná premeniť ich vo svetle evanjelia;⁴⁴

- **výchova**, ktorá dokáže utvárať zmýšľanie, inšpirovať názory na život otvorených náboženskému rozmeru, privádzať k životným voľbám inšpirovaných Ježišovým evanjeliom; výchova zacielená najmä na rozvoj náboženského rozmeru človeka a schopná podporovať základné postoje pozitívnej otvorenosti voči viere; výchova, ktorá dbá o utváranie morálneho vedomia a vedie mladých ľudí angažovať sa v spoločnosti podľa inšpirácií sociálneho učenia Cirkvi.

4. 3. Prehĺbenie a posilnenie vedomia, že pastorácia povolání je základom každej pastoračnej ponuky

Animácia a orientácia povolání sú podstatnými prvkami pastorácie mládeže, ktorá každému mladému človekovi pomáha urobiť vo svetle viery zodpovedné životné rozhodnutia. „*V súčasnosti cítíme čoraz väčšiu potrebu vytvárať kultúru povolania v každom prostredí, aby mladí mohli objaviť svoj život ako povolanie a aby sa celá saleziánska pastorácia stala naozaj pastoračiou povolání.*“⁴⁵ Avšak ani tá najlepšia pastorácia mládeže neprináša apoštolské a zasvätené povolania bez špecifického, výslovného ohlasovania, osobnej ponuky povolania a bez trvalého duchovného sprevádzania.

Nedostatok povolání priviedol komunity a spolubratov k uvažovaniu o spôsobe, akým sa má konať animácia povolání. Táto sa však aj naďalej chápe ako jedna z doplňujúcich činností bežnej výchovnej a pastoračnej práce, ktorou sú poverení niektorí spolubratia alebo tí, ktorí sú na túto záležitosť osobitne citliví. Takýto prístup ochudobňuje dva procesy: pastoráciu mládeže, ktorá nevie orientovať mladých ľudí v pohľade na ich život ako na povolanie, vedúce k evanjeliovým voľbám – darovaniu sa a službe; súčasne ochudobňuje i animáciu povolání, ktorá je založená na prílišnom nadšení a menej na hlbokom a osobnom vzťahu viery k Ježišovi Kristovi.

Preto je nevyhnutné zmeniť zmýšľanie a obnoviť určité prvky našej práce, a to najmä v nasledovných troch aspektoch:

1. V každom našom prostredí **budovať kultúru povolania** prostredníctvom pastorácie mládeže, ktorá je prednostne evanjelizujúca, pomáha mla-

⁴⁴ 26. GK, *Naliehavosť evanjelizácie*. Porov. Operačná línia 6, č. 41.

⁴⁵ 26. GK, *Nevyhnutnosť povolávať*, č. 53.

dým vnímať vlastný život ako Boží dar a odpovedať naň formou záväzku veľkorysej služby druhým, najmä najnúdznejším.⁴⁶

2. V každom itinerári výchovy k viere venovať osobitnú pozornosť tomu, aby sa v mladých ľuďoch podnecovala apoštolská **služba**, bola zakorenená v osobnom priateľskom **vzťahu k Ježišovi Kristovi**, uskutočňovala sa v **hlbokom spoločenstve** a spolupráci v rámci silnej skúsenosti spoločenstva a vyzriela v systematickom **úsilí o osobnú formáciu**.⁴⁷

3. Odvážne a radostne **vydávať svedectvo o kráse zasväteného života**, ktorý je úplne obetovaný Bohu a poslaniu k mladým. Svedectvo sa má stať výslovnou ponukou; súčasne sa angažovať a sprevádzať mladých ľudí, ktorí javia znaky rehoľného saleziánskeho povolania na ich ceste rozlišovania a formácie k povolaniu.⁴⁸

4. 4. Osobitná pozornosť najchudobnejším a ohrozeným mladým ako charakteristika každej saleziánskej prítomnosti a každého saleziánskeho diela

S radosťou konštatujem, že vzrástla citlivosť a starostlivosť, uvažovanie a nasadenie v oblasti sociálnej emarginácie a pri problémoch mládeže. Táto oblasť už nie je len osobitný sektor, stotožnený s nejakým špeciálnym dielom alebo animovaný iba niektorým zvlášť motivovaným spolubratom. Pozornosť voči posledným, najchudobnejším a v najhorších situáciách sa nachádzajúcim mladým sa stáva „inštitucionalizovanou citlivosťou“, do ktorej sa postupne zapája mnoho provinciálnych diel.

Stále však existuje určitý odpor nanovo rekvalifikovať výchovné zmýšľanie a metodiku tak, aby každá naša prítomnosť skutočne bola v službe najnúdznejším mladým ľuďom.⁴⁹ Verní záverom 26. GK musíme pokračovať v tejto ceste a sústrediť sa na rozvoj niektorých procesov, ktoré sa spoločne týkajú našej pastorácie mládeže ako celku:

1. Pozornosť mladým ľuďom v rizikových situáciách ako charakteristická črta a záväzok každej saleziánskej prítomnosti a každého výchovného projektu. Nestačí mať v provincii niekoľko diel alebo služieb výslovné zameraných na chudobnú mládež; treba, aby každé dielo bolo otvorené a vnímavé na situácie chudoby, sociálneho vylúčenia a odsunutia na okraj spoločnosti, čím sa tento rozmer stane charakteristickou črtou

⁴⁶ 26. GK, *Nevyhnutnosť povolávať*, porov. č. 60.

⁴⁷ *Tamtiež*, Operačná línia 9, porov. č. 65 – 67.

⁴⁸ *Tamtiež*, Operačná línia 8, porov. č. 61 – 64. Operačná línia 10, porov. č. 69 – 73.

⁴⁹ 26. GK, *Evanjeliová chudoba*, porov. č. 82. *Nové horizonty*, porov. č. 101.

významnosti diela. Dôležité je, aby sa každá výchovná komunita usilovala zistiť tie prvky prostredia, dynamiku a metodológiu diela, vrátane viac či menej explicitné kritériá hodnotenia, ktoré spôsobujú, že viacerí mladí ťažko prechádzajú výberovým sitom alebo bývajú vylúčení z niektorých procesov a aby sa ich snažila zmeniť. Ďalej je potrebné, aby podporovala prítomnosť, zapojenie a protagonizmus najnúdznejších a ohrozených mladých v činnostiach, skupinách, zverenej zodpovednosti...; aby si osobitne všímala tie prvky saleziánskej pedagogiky, ktoré sú práve pre týchto mladých najvhodnejšie a usilovala sa ich uvádzať do praxe.

2. Usilovať sa o **zmenu zmýšľania a kultúrnych tendencií** nielen ako odpoveď na bezprostredné očakávania, ale podporou kultúry solidarity podľa kritéria „dať viac tomu, kto menej dostal“. Chudoba a odsúvanie na okraj spoločnosti sú v našich prostrediach nielen ekonomickými alebo sociálnymi javmi, ale predovšetkým – ako si myslím – kultúrnymi fenoménmi; existuje individualistický, konkurenčný, pôžitkársky a konzumný spôsob chápania života, ktorý produkuje odsúvanie nabok a vylúčenie tých najslabších. Nemožno sa teda uspokojiť tým, že pomáhame prekonať ťažkú situáciu tých, ktorí sú na tom najhoršie, ale naše úsilie a konkrétne kroky sa majú zamerať na zmenu ich zmýšľania, ako aj zmýšľania celej spoločnosti. V tomto zmysle musí každá výchovno-pastoračná komunita venovať veľkú pozornosť životným hodnotám a štýlom, ktoré svojou každodennou činnosťou hlása.

3. Osobitne rozvíjať **náboženský rozmer osoby a považovať ho za základný faktor ľudského rozvoja a prevencie**. Náboženský rozmer je v antropologickom chápaní preventívneho systému dona Bosca základným prvkom osoby i spoločnosti; preto je jeho rozvoj, ktorý má vyústiť až do ohlasovania Ježiša Krista, neodmysliteľnou požiadavkou saleziánskej výchovnej ponuky. Veríme, že v tomto osobnom vzťahu k Bohu, prostredníctvom tajomných ciest Ducha, ktorý pôsobí v srdci každého človeka, a najmä v tých najchudobnejších a najnúdznejších, sa nachádzajú netušené energie na budovanie osobnosti a jej integrálneho rozvoja.⁵⁰ Zároveň veríme, že ide o dôležitý prvok, prostredníctvom ktorého môžeme dať nádej mladým ľuďom trpiacim najmä dramatickými dôsledkami chudoby a odsúvaním na okraj spoločnosti.

Preto každá výchovno-pastoračná komunita musí vo výchovno-pastoračnom projekte týmto mladým ľuďom ponúknuť také skúsenosti a aktivity, ktoré v nich prebudia náboženský rozmer života a pomôžu im objaviť Ježiša Krista ako Spasiteľa.⁵¹ Táto ponuka evanjelizácie sa musí plne začle-

⁵⁰ Porov. VECCHI, J. E.: *Si commosse per loro*. ACG 359, s. 33.

⁵¹ 26. GK, *Nové horizonty*. Operačná línia 15. Porov. č. 105 – 107.

niť do výchovného procesu prevencie a obnovy a musí mať podobu jednoduchých itinerárov úzko prepojených s každodenným životom a podľa logiky malých semienok.

Svedectvo vychovávateľov a výchovné komunity, radostné, prijímajúce a rodinné prostredie, ochrana a rozvoj osobnej dôstojnosti, to všetko sa stáva prvým ohlasovaním a prvou realizáciou Kristovej spásy a ponuky oslobodenia a plnosti života.

O túto prvú iskru sa potom treba trpezlivo a vytrvalo starať a rozvíjať ju, neprestajne prebúdzaj v mladom človekovi to, čo je v ňom pozitívne, vedomie jeho dôstojnosti, jeho odhodlanie znovu začať. Celá komunita mu ponúka jednoduché, ale kvalitné náboženské skúsenosti, ako sú napríklad chvíle modlitby a slávenia, ktoré mu pomáhajú otvoriť sa Božej prítomnosti a osobnému vzťahu k Bohu. Na základe týchto skúseností bude kresťanská komunita môcť s úctou, ale i s radosťou ohlasovať Ježiša Krista.

4. 5. Potreba premyslieť saleziánsku prítomnosť a urobiť ju oveľa významnejšou, teda usilovať sa o „novú prítomnosť“.

Nevyhnutnou podmienkou hlbokkej obnovy pastorácie mládeže, aby mohla lepšie odpovedať na potreby a požiadavky mladých ľudí, je dôkladná revízia cieľov, organizácie a riadenia našich diel. Preto nás už niekoľko rokov Kongregácia vyzýva zmenšiť naše diela, pretransformovať ich a urobiť ich významnejšími, otvoriť sa novým horizontom a urobiť naše diela obnovenou prítomnosťou, rovnako však treba podnecovať vznik úplne nových diel.⁵²

Obnoviť, teda urobiť novými existujúce diela, ktoré máme – školy, učňovské strediská, farnosti, oratóriá a strediská mládeže, vysokoškolské internáty a podobne –, si vyžaduje, aby saleziánska komunita svoje úlohy sústredila ani nie tak na riadenie a organizovanie diela, ale na sprevádzanie a formáciu vychovávateľov a mladých ľudí. Treba byť priamo medzi nimi, animovať postupný proces výchovy a evanjelizácie a dokonca im navrhnúť angažovaný kresťanský život a zapojenie sa do širokého hnutia osôb okolo otvoreného a spoločne prežívaného saleziánskeho života podľa výchovno-pastoračného projektu. Prednostne a rozhodne totiž treba sústrediť pozornosť na mladých ľudí v ohrození a odvážne i tvorivo urobiť nevyhnutné rozhodnutia; rovnako treba podporiť také iniciatívy a projekty,

⁵² Porov. napr. 26. GK, *Nové horizonty*, č. 100; slová hlavného predstaveného na záver stretnutia európskych provinciálov v r. 2004, ACG 388, bod 5.2.

ktoré zapoja čo najviac osôb a inštitúcií do služby výchovy a evanjelizácie mladých pri vzájomnej spolupráci s občianskou spoločnosťou a Cirkvou.

Avšak existujúce diela nestačí iba obnoviť. Často sa treba usilovať vytvoriť **nové spôsoby saleziánskej prítomnosti** so silnými ponukami evanjelizácie a výchovy k viere, saleziánskej formácie spolupracovníkov a tímov, ktoré animujú saleziánske domy spirituality, katechetické centrá, strediská formácie laických spolupracovníkov; diela animácie a výslovné ponuky povolania, animáciu a vedenie združení a mládežníckych hnutí evanjelizácie a angažovanosti, dobrovoľníctva a podobne.

Aby sa dosiahla významnejšia a účinnejšia saleziánska prítomnosť v danej oblasti, lepšia koordinácia rôznych druhov saleziánskej prítomnosti a podpora premiestňovania a nového zedefinovania diel, 26. GK požiadala všetky provincie, aby vypracovali svoj organický projekt (OPP), ktorý by poskytol kritériá, podmienky a konkrétne požiadavky nevyhnutné na dosiahnutie tohto cieľa.⁵³ Cesta je už vyznačená, ale neprestajným overovaním a obnovou OPP treba po nej kráčať ďalej.

4. 6. Animácia pastorácie mládeže čoraz prepojenejšia a koordinovanejšia s ostatnými oddeleniami, predovšetkým s oddeleniami, ktoré predstavujú naše poslanie: pastorácia mládeže, spoločenská komunikácia a misie

Animácia pastorácie mládeže je čoraz zložitejšia: sektory alebo prostredia sa znásobili, čo so sebou prináša nové nároky na organizáciu a koordináciu. Niektoré z týchto prvkov sú úzko prepojené s inými a Stanovy ich zverujú iným sektorom: napríklad dobrovoľníctvo so svojimi rôznymi prejavmi má špecifický a konkrétny vzťah k misijnému sektoru (ide o misijné dobrovoľníctvo); podobne aj farnosti v misijných územiach fungujú ako misijné stanice a má ich na starosti radca pre misie; odbor pre spoločenskú komunikáciu okrem toho, že má na starosti animáciu špecifických prvkov prostriedkov spoločenskej komunikácie a podnikov, podporuje formáciu vychovávateľov, aby sa stali tvorcami prostredia bohatého na vzťahy a komunikáciu; tento posledný prvok je úzko prepojený s pastoráciou mládeže, ktorá animuje výchovno-pastoračnú komunitu, podstatný činiteľ výchovy a evanjelizácie; ďalej pastoračná formácia saleziánov a laikov má prebiehať vo vzájomnom prepojení a v úzkej spolupráci oddelenia formácie a pastorácie mládeže... To isté platí pre ďalšie oblasti, ktoré sa medzi se-

⁵³ Porov. 25. GK, č. 82 – 84; porov. tiež 26. GK, Nové horizonty, č. 113.

bou stávajú závislejšie a sú predmetom záujmov rôznych odborov. Teda nie je možné animovať iba jeden sektor, ale všetky sektory vo vzájomnej spolupráci.

Zoči-voči tejto skutočnosti 26. GK požiadala hlavného predstaveného a jeho radu, aby v budúcom šesťročí posilnili organickejšiu spoluprácu medzi tromi oddeleniami, ktoré sa zaoberajú saleziánskym poslaním (pastoráciou mládeže, spoločenskou komunikáciou a misiami) a pri zabezpečení organickej jednoty pastorácie mládeže sa tak obohatili tieto tri dopĺňajúce sa sektory prínosom spomínaných troch oddelení, ktoré priamym spôsobom animujú vzájomne sa dopĺňajúce prvky jediného saleziánskeho poslania: výchovu a evanjelizáciu mladých, predovšetkým najchudobnejších a ľudové vrstvy, v kultúre, ktorá je hlboko ovplyvnená spoločenskou komunikáciou a čoraz sekularizovanejšia, vyžadujúca si misijný prístup, ktorým prioritou je prvé ohlasovanie evanjelia.

Táto požiadavka 26. GK nehovorí iba o nejakom zredukovanom organizačnom návrhu, ale zameriava sa na širšiu a integrálnu víziu, spojenú s niektorými hlavnými prvkami saleziánskeho poslania zvereného týmto oddeleniam. Pastorácia mládeže musí byť čoraz misijnejšia, teda musí prijať charakteristiky a dynamiky misijnej činnosti: venovať osobitnú starostlivosť prebudeniu náboženského zmyslu mladých ľudí, ktorí žijú v sekularizovaných prostrediach, kde prioritou je prvé ohlasovanie Ježiša Krista a úsilie o dialóg s inými náboženstvami... Pastorácia mládeže musí stále viac prijímať novú kultúru spoločenskej komunikácie. Táto dnes utvára štýl života a činnosti, súbor hodnôt, ktoré charakterizujú predovšetkým mládežnícke prostredia, v ktorých pastorácia mládeže uskutočňuje svoju úlohu výchovy a evanjelizácie.

Salezián ako vychovávateľ a pastier dnešnej mládeže musí teda prijať za svoje viaceré prvky misionára a komunikátora; výchovno-pastoračné spoločenstvo sa však musí stať podnetným centrom, ktoré dokáže prezentovať silné ľudské a kresťanské kvality; saleziánska výchovno-pastoračná ponuka však musí zabezpečiť prítomnosť a rozvoj misijného rozmeru a dynamiku i hodnoty sveta komunikácie. Saleziánska pastorácia mládeže, spoločenská komunikácia a misijná animácia sú prvky, ktoré organicky integrujú celkovú realizáciu saleziánskeho poslania.

ZÁVER

Drahí spolubratia, chcel som vám tento list odovzdať na Štvrtú veľkonočnú nedeľu, ktorú Cirkev zasvätila Kristovi – Dobrému pastierovi – práve preto, aby sme sa od neho učili podobne ako náš milovaný otec don Bosco, ktorý svoje povolanie a poslanie vnímal práve tak, že sa mal stať dobrým pastierom mladých.

Nech Panna Mária, jeho Matka a učiteľka, učí aj nás, podobne ako učila jeho, kde sa nachádza pole nášho pôsobenia, aké je poslanie, ktoré máme rozvíjať a akým spôsobom toto poslanie uskutočňovať.

Srdečne v donovi Boscovi

Don Pascual Chávez V. SDB
hlavný predstavený

